

Fleischner Adolf tragikus halála. Tragikus körülmények között halt meg hirtelen Fleischner Adolf vezérigazgató, aki egy konferencián előadás közben lett rosszul és vesztette el eszméletét. Fleischner Adolf halálával nemcsak a közgazdasági élet, hanem a magyar zsidóságot is súlyos veszteség érte. Az elhunyt puritán egyénisége, minden széptől, jóért lelkesedő zsidó szíve, sokáig enlékeztes marad a magyar zsidóság előtt. Fleischner Adolf, bár közgazdasági munkássága úgyszólván minden idejét igénybe vette, mégis tudott a zsidó ügyért, a zsidó sorsért is küzdeni, harcolni és áldozni.

Új kántor a Páva-utcai templomban. A Pesti Izr. Hitközség Tenenbaum Dávidot, a debreceni statusquo hitközség főkántorát szerződtette a Páva-utcai templom részére. A kiváló képességű főkántor f. hó 13-án, pénteken este kezdte meg működését és így a főimnepen már a legmagasabb követelményeknek megfelelő, művészi istentiszteletben részesülnek a Páva-utcai templomkörzeti hívei.

Tegye boldoggá újévét, vegyen eredeti csomagolással Palesztina-mézét. Kapható a Keren Kajemeth irodájában, Budapest, VI., Andrássy-ut 67.

A 35. M. KIR. OSZTÁLYORSJÁTEK október 19-én kezdődik. Az összes sorsjegyeknek a felét kisorsolják, tehát minden második sorsjegy nyer! A nyermények összege közei 8 millió pengő,

melyet azonnal készpénzben fizetnek ki. Már egy sorsjeggyel szerencsés esetben 500.000 pengő nyerhető. A jutalom 300.000 pengő, a főnyeremény 200.000 pengő, azonkívül 100.000, 50.000, 40.000, 30.000, 25.000 pengő, stb. Nyeresi esélyek tekintetében az összes sorsjátékok élén áll. Ezen körülményben és a feltétlen megbízhatóságában leli magyarázatát ezen intézmény napról-napra fokozódó közkedveltségére. A sorsjegyek hivatalos ára: egész 24, fél 12, negyed 6, nyolcad 3 pengő az összes főúrsítónál.

Weisz Béla osztályorsjáték főelőadója, az orthodox hitközség érdemes jótékony tagja, egy Belzen iratott pompás széft-törít ajándékozott a Kazinczy-utcai főtemplomnak. Az ajándékozás nagyszabású ünnepség keretében zajlott le. A törít a hitközség részéről obudai Freudiger Ábrahám elnök vette át. Az ünnepség bezárásaképpen Weisz Béla 150 terítékes bankettet adott, amelyen az orthodoxia minden kiválósága vett részt.

Neumann Gabriellát, Neumann Sándor hatvani vallásnár, lapunk munkatársának leányát eljegyezte Kemény Imre jászárokszállási kereskedő.

Özv. Drechsler Simonné sz. Grün Johanna meghalt. Az elhunyt matróna egyike volt a legfennköltebb lelki zsidó nagyszonyoknak. Déri Vilmos, az Angol Magyar Bank igazgatója az elhunytban édesanyját gyászolja.

Bármicvó. Pintér Zsigmond a békési izr. Hitközség pénztárosa és neje fia Pintér Bandi 7-én szombaton volt bármicvó. A népszerű hitközségi pénztárnokot az öröminnenp alkalmából az egész hitközség melegen üdvözölte.

Estélyiruha kötelező! László Aladár új darabja a Royal Színházban. László Aladár új vigjátékot fejezett be, a címe: ESTÉLYIRUHA KÖTELEZŐ! A darabot a Royal Színház szerezte meg és a szezon derekán mutatja be.

Egy szegény zsidó varrónő, házakhoz olcsón ajánlkozik. Leveleket: VI., Hajós-utca 27. (Kellner-nyomda) kér.

Premier a Bethlen-terti Színházban. A Bethlentéri Színház szept. 23-án, szombaton este mutatja be Perez Haméeri amerikai író CSODARABBI c. zenés vigjátékát, melyet magyar színpadra Gellért Lajos dolgozott át. A darab főszerepeit: Köleány Ilona, Úrmóssy Anikó, Kiss Manyi, Tamás Benő, Darvas Ernő, Fenyő Emília, Érkővy László játsszák. A darabot Gellért Lajos rendezti, ugyancsak ő játssza a darab címszerepét is. Kelen Hugó zenéjét Fraknói Károly vezényli. A díszleteket Utó Endre tervezte.

Felelős szerkesztő és kiadó: PINTÉR MIKSA.

Előfizetési ára egy évre mellékletekkel együtt 40 pengő.

Kellner Albert könyvnyomdája, Budapest, VI., Hajós-utca 27. Tel.: 29-0-71 18-9-98. Felelős: Dr. Kellner László

TEMLOMŰLÉSEK KIADÁSA

A pesti izr. hitközség elöljárósága közhírré teszi, hogy a hitközségi templomok és imahelyiségek üléseinek bérbeadása a főimnepen

F. ÉVI SZEPTEMBER 15-ÉN.

veszi kezdetét.

A múlt évi bérlet szeptember 20-án d. u. 2 óráig gyakorolhatják elővételi jogukat, a szabad bérbeadás pedig szept. 22-én kezdődik. Minthogy azonban a rendes bérbeadó pénztárak csak 15-én nyílnak meg, nehogy t. multévi bérletnek az idő rövidsége miatt tolongások keletkezzenek, az összes templomokba központi jegykezelő irodáknak (VII., Sip-utca 12. II. 33.) már szept. 8-tól kezdve imaszékek bérbeadói. A jegykezelő iroda azonban egyébként is rendelkezésre áll és akár szóbeli vagy telefoni (419-19), akár írásbeli felhívásra közli a múlt évben bérlet ülése árát, magát a jegyet pedig a bérletidő előzetes beküldése ellenében postán, vagy akár utánvétel útján is elküldi.

Jegykezelő irodánk új bérlet igényeit is már szeptember 8-tól a lehetőséghez képest ki fogja elégíteni s amennyiben ez nem lenne lehetséges, előjegyzéseket fog elfogadni.

Szeptember hó 15-étől kezdve pedig bérletelők lesznek:

a Dohány ucai,
a Rombach ucai,
a Szekesvárosi Vigadó,
a Fővárosi szegénygyermekért Együleti,
(Akácfa uca 32.),
az Izabella uca 73. szám alatti,
a Wesselényi uca 7. (Goldmark terem)
a Wesselényi u. 44. III. emeleti és
a Wesselényi u. 44. I. sz. (a fiúsk. tornaterme)

A Vörösmarty utcai 34. sz. alatti imahelyiség mult évi bérlet tetszésük szerint vagy az Izabella uca 73. sz. alatti új imahelyiségünkben vagy pedig a Goldmark teremben gyakorolhatják elővételi jogukat.

Valamennyi bérbeadó pénztár naponként délelőtt 8-1-ig és délután 4-7-ig lesz nyitva, péntek délután és szombaton azonban zárva lesznek.

A Dohány ucai, Páva ucai és Rombach ucai templomban, ahol a tolongást elkerülendő állóhelyek egyáltalán nem adatnak ki, minden imaszék-jogosított vagy bérlet hozzátartozója számára a már kiváltott ülésekre, a jegy felmutatása ellenében egy-egy pótjegy lesz és pedig már szeptember 15-étől kezdve váltható. A pótjegyek ára a Dohány ucai templomban 10 pengő, a Rombach ucaiban pedig 8 pengő egyenként, míg a Páva ucai templomban, az ülések elhelyezése szerint 5, 4 és 3 pengő.

Pótjeggyel csakis a padban, kizárólag azon az imaszéken lehet tartózkodni, amelyek megváltott, mert a padok között, vagy a falak mellett állani tilos.

A Dohány ucai, a Rombach ucai és Páva ucai templomi magánülések belépőjegyei — miként ez a jogosultakkal körlevélben már közöltetett is — a hitközség székházában (VII., Sip uca 12. II. 33.) szeptember 8-tól 13-ig naponta d. e. 8-1-ig és d. u. 4-7-ig fognak kiadni.

A magánülésekre jogosítottakat nyomtatottan figyelmeztetjük, hogy belépőjegyeiket szeptember hó 13-ának déli 12 órájáig okvetlen vegyék át, mert azontul azokat — bérlet jelentkezése esetén — bérbe adjuk.

Szíves mihezértás végett közöljük, hogy a Bethlen-terti templom üléseinek árai csak a Bethlen-terti imaegyesület tagjai számára érvényesek, minthogy ezek egyébként is hozzájárulnak a templom fenntartásához, míg a nem tagoknak 10 %-os felárat kell fizetniük.

A bérbeadó pénztárak imaszékek bérletidő fejében 10% kezelési díj levonása mellett, a bérletelési jegyeket készpénz gyanánt fogadják el.

A hitközség elöljárósága óva inti a t. hiteleket attól, hogy magánvállalkozók által, akár kibérelt helyiségekben, akár lakásokban létesített imaházakban üléseket béreljenek, mint hogy imahelyiségek berendezésére az elöljáróság egyáltalán senkinek sem ad engedélyt, mivel a templomok és imahelyiségek férőhelyeinek gyarapítása a pótimaházakat teljesen feleslegessé teszi és az ilyenek működése hatóságilag tilos.

Figyelmeztetjük még t. hiteleinket arra is, hogy megfelelő számban, minden igénynek megfelelő ülések lesznek kaphatók és tekintettel arra, hogy az ülések bérletidő a mai viszonyoknak megfelelően igen mérsékelt, senkinek semmi körülmények között kedvezmény nem adható. Végül szíves tájékoztulást szolgáljon, hogy a templomokba és imaházakba nem mehet be senki jegy nélkül, még a Jom Kipur mazkir istentisztelet tartására sem.

Budapest, 1935. szeptember havában.

A Pesti Izr. Hitközség Elöljárósága

Szukkothj ünnepi szám

Budapest, 5696. Tisri 14.
1935. október 11.

ÁRA 40 FILLÉR XI. évfolyam 39-40. sz.

EGYÉRTÉS

ZSIDÓ POLITIKAI HETILAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Thék Endre-utca 20

SZERKESZTI:
PINTÉR MIKSA

Telefon: 32-4-17. — Postatakarékpénz-
tári csekkzámla: 27.003

A reménykedés népe

Írta: Dr. I. H. Hertz, Nagybritannia chiefrabija

Izrael, a reménykedés népe, a Reménykedés ünnepe ünnepli. Nem bérkaszári nyakban, nem emeletes kőházakban, betonból és cserépből öszertt emberfészkekben, amelyeket most mindenütt építenek, hanem lombdiszes sátorban, melyet fából róttak össze, ünnepli Izrael a Reménykedés ünnepe. Mert ott, ahol a nagyvárosi nyomor vigasztalansága kopár helyiségekben zsúfolódik össze, ahol hideg falak, kövek és vas között az életörömmel és életkedvvel minden megmozdulása elhal, ott a remény gyöngéd palántája nehezen tud kivirágnani. Azonban a zöld lombbal díszített sátorban, ahol a nap, a hold és a csillagok az ide ágacsok és levelek között átragyognak, ahol virágok és gyümölcsök élő szimbólumát képezik az öröklőn megújuló természetnek, ahol nappal a kék égbold és éjjel a csillagokkal beszórt firmament, örök összekötősségüket hirdetik a mindenséggel, az örökévalóval és el nem múlóval, ott kibugygyan örömtelt, természetszerető és az öröklődő tudatával átított ziveinkből az a csodálatos balzsam, mely begyógyítja az elnyomatás minden sebé: a remény! És Izrael valóban a reménykedés népe. Hogyan is tudta volna különben, reménykedés nélkül, létezésének évezredes történetében, mindazokat a borzalmakat elszenvetni, melyekben része volt és hatalmas népeket, hatalmas birodalmakat hogyan tudott volna túlélni?! Semmi sem tudta Izraelt megrettenteni, bármily nehéz üldözés és sorscsapás zúdult is rá, nem tudta előre a jövőjében való hitet és reményt elrabolni. Azt a reményt, mely évezredek óta szívében szunnyad és a sátoros ünnepek éltrekele, azt a reményt, melyet a próféták ebben a kívánságban foglalnak össze: „Az Örökkévaló terjessze ki a béke sátorát Izrael és Jeruzsálem fölött.”

Nem pompázatos kastélyokban, ragyogó palotákban vagy előkelőben be-

berendezett épületekben, melyekben gazdagok, hatalmasak, szerencsések lalnak, ünnepli Izrael a Reménykedés ünnepe, hanem egyszerű sátorban, melyet fából ácsoltak. De ezekre a sátrakra is emondhatjuk a zsidó csodálatos szavait: „Mily szépek sátraid Jákob és lakóhelyed Izrael!” Természetesen nem külső fény az, amely a mi sátraikat körülveszi, de az istenfélelem és az öröm, mely megtölti őket, magasabbrendű fényt kölcsönöznek neki és elmulthatatlanabb szépséget, mint a legpompásabb palotának. A fából és tombokból épített sátor erősebbnek bizonyult a rómaiak és görögök remek palotáinál, melyek már rég megsemmisültek, Görög és római paloták kiásvott romjai csak homályos képet adnak arról a világról, amelyben valaha pompáztak, de a lombsátor, Izrael örök ifjúságának csodálatos szimbóluma állni fog minden időkben! A sátor tulajdonképpen — és ez képezi elmulthatatlanságának igazi okát — nem megváltoztatlan és lezárt valami, mert minden ilyen magában hordja már a mulandóság és a halál magvát, de ellenkezőleg, változó formájában egy örök szimbólum él és ez maga a zsidóság. A zsidóság, mely a maga fejlődésképeségét, a dogmák merevségétől megőrizte, tudva azt,

hogy mindez nem egyéb lassú halálnál és elkerülhetetlen pusztulásnál. Sátoraink tehát annak ellenére, hogy évezredek, nem nevezhetők „antik”-nak, ódonnak. Annál kevésbé nevezhetők a szó szokott értelmében „modern” épületek, noha a mai építkezés, amely kertvárosokat akar építeni, benne mintegy évezredes ösét találhatja meg. A sátor épp olyan ellentétes valami a proletárkultúrával szemben, mint ahogy a jelen kapitalista kultúrával sincs semmi dolga. Zöld lombjaikban, melyeken keresztülragyognak az örök csillagok, a zsidóság örök értéke van szimbólikusan kifejezve. Midőn mi zsidók, belépünk lombstorunkba, nemcsak sokat szenvedett népünk jövőjébe vetett reményünket, de az egész emberiségbe vetett hitünket is szívünkben hordjuk. Sűrű köd takarhatja le a jövőt, mi mégis bizunk prófétáink jóslataiban és minden borzalom dacára, melyet ennek a generációnak el kellett szenvednie, rendíthetetlen bennünk a remény, hogy egykor a béke sátrai kiterjesztesnek az egész emberiség fölé „és a föld minden népe”, mint az írás mondja, „évről-évre elzarándokolnak Jeruzsálemba, hogy tédet hajtassanak az örök Király előtt és hogy megünnepléjk a lombsátor ünnepe.”

Utravaló

Írta: Pásztor Árpád

Ugy állók le az írógép elé, hogy megírjam cikkemet, mintha nekrológot kellene írnom. Miért? . . . Talán meghalt valaki?

Nem . . . és igen. Él, és mégis búcsúztatnom kell egy fiatal életet. Tízennyolc éves mult, itt született Budapestben, kellemes megjelenésű fiatal ember, júniusban maturált a realban jó eredménnyel és most özszeccsomagolja kis holmiját, és megy, talán örökre elhagyja hazáját, amelyben született, amelynek drága anyá-

nyelvén beszél, amelynek levegője nevelte fel és amelyben egyik legnagyobb költője azt énekelte minden honfitársának: „Itt élnek, halnod kell . . .” És te mégis elmegy, fiatal ember, mert „halnod” lehetne, de „élned” nem. Mert mit jelent a fiataliságnak az élet? A tanulást . . . És neked a haza megtagadja, hogy tanulj, hogy anyanyelveden tanulj, hogy tovább fejleszd magadban a lángot, amelyet benned az elemi és középiskola nyújtott. Apád, anyád itt született szép Ma-

gyarországon, itt születtek testvéreid, a hatóságokkal nem volt semmi bajtok, rendesen fizették adókat, a tandíjakat, amelyekből a magyar iskolákat, tanítókat, tanárokat, államhivatalnokokat fizetik — és neked mégis el kell utaznod idegen országba, hogy tovább tanulhass.

Itt ülsz előttem, eljöttél hozzám, hogy mielőtt elutazol, elbúcsúzz.

Kedves, fiatal szemedet elborítja a bánat és a hangod halk, fátyolosított. Nem érted, hogy mi történik veled, és — az igazat megvallva — én sem értem. Hogyan lehetséges az, hogy egy ország elzárja iskoláit saját fiai előtt és arra kényszeríti őket, hogy idegenbe vigyék tehetségüket, pénzüket, fejlődés-képességüket, jövőjüket? Ki tudja, milyen kincsek rejlenek a számkivetésre ítélt ifjakban?

Folyik világszerte a nagy verseny és minden ország annyit ér, amennyit fiai alkotnak. És mi, szegény magyarok, fiaink alkotó erejét tékozzoljuk el.

1924-ben történt, hogy New-Yorkban a Columbia egyetem egyik tanára ezekkel a szavakkal mutatta be nekem egyik növendékét:

— Örülök, hogy önnek, magyar írónak, bemutatnom legjelesebb növendékemet, aki szintén magyar. Amerika még büszke lesz erre a fiúra . . .

Boldog örömet tetteve szegyeltem magam. Mert a fiú magánbeszélgetés során elmesélte nekem, hogy a budapesti egyetemen kezdte, de itt „kilengtek”, amiről tudomást szerzett egy kivándorolt newyorki rokona, rögtön utiköltséget szerzett neki, beíratta a Columbiára és a született magyar tehetség, ma az amerikai magyar élet harcosa és számunka örökre elveszett.

És szerte Európában, minden nagy és kis egyetemi város katedráján ott találok a magyar diákból lett asszisztent, tanárt, akiknek nem adatott meg odahaza tanulni. Nyelvet, szokásokat, életfelfogást kellett cserélnie, újra tanulni, kifejezni magát az új, a megváltozott környezetben, cipelni fiatal lékében az otthonról magával hozott felhőt, de leküzdött minden nehézséget és végül is révbé jutott.

Mit érzel? — kérdezem a búcsúzó fiútól.

— Nagyon fáj, hogy itt kell hagyni szüleimet, tizennyolc elmúltó évemet, gyermekkorom minden nevetését, vídamságát, tanárait, barátait, és egyedül harcolni, menni az idegenbe . . .

— Utravalóul egy tanácsot adok — vágtam közbe. Ha el is kell menned, soha ne haragudj Magyarországra, Mert nem az ország üzött el, hanem az

emberi rövidlátás, gonoszság és ostobaság. És az emberek mulandók és velük együtt elmúlik sok minden, amit véres indulatukban cselekedtek. Te csak végezd kötelességedet, ha törve, szenvedve, fogcsikorgatva is, foglalj el szerény, de önzertesz helyed az emberek között és meglehet, hogy nemsokára a

külföldi magyarok világkongresszusán a dunaparti Gellértszállóban téged is ünnepelni fognak. Külföldi magyarrá kényszerítenek téged is és ne feledd meg arról, hogy őrhelyeden a szegény, megcsönkített, szomorú Magyarorszáért harcolj. Ezt elvárják tőled azok, akik éltek! Isten veled!

Upton Sinclair feltűnő nyilatkozata a zsidókérdésről

Az Egyetértés tudósítója beszélgetett a világhírű írővel, aki nem antiszemita, sőt megveti az antiszemizmust

Az az ismeretes hadjárat, amelyet a legutóbbi választási kampány alatt Upton Sinclair ellen folytattak, sokféle-képen próbálta diszkreditálni a világhírű írót. Többek között elhíresítették róla, hogy antiszemita és minden szociálista meggyőződése ellenére is faji előítéleteket táplál.

Alkalmam volt beszélgetni a világhírű írővel. Upton Sinclair már kiheverte a választás izgalmával járó idegösszeroppanást. Mindenekelőtt az antiszemizmus kérdését hoztuk szóba. A nagy író felháborodottan mondja:

— Az ellenem indított hajszja leg-alantasabb manővere volt az a kitalálás, hogy én antiszemita vagyok. Mindig meg voltam győződve róla, hogy a zsidóság szerepe a világ kultúrájában, illetőleg kultúrájának kialakulásában szinte felbecsülhetetlen értékű. Nem is kell beszélni erről a kérdéssel annak, aki tudja, hogy

a civilizált világ két kincsét köszönhet a zsidóknak: a kereszténységet és a szocializmust.

— Ennek tudatában csak rosszhiszemű és elfogult gyűlölködő ember lehet antiszemita.

Megkérdeztem Upton Sinclairet, mi a véleménye a németországi eseményekről. A világhírű író gondolkodás nélkül válaszolt:

— Csak megvetéssel nyilatkozhatom minden olyan emberi megnyilvánulásról, amely ilyen alacsonyrendű válaszfalakot emel ember és ember közé. A németországi események felháborítanak, de él bennem a remény, hogy ez az eléggé el nem ítéhető anitiszemita hadjárat előbb-utóbb véget fog érni. Abban a percben, amikor a német nép tudatára ébred annak, hogy az antiszemizmussal semmit sem lehet megoldani, és nem szolgál más célt, mint azt, hogy a gondolkodni nem tudó tömegek figyelmét elterelje a megoldatlan és meg-

oldhatatlan gazdasági kérdésekről.

Ezután a cionizmus került szóba. Upton Sinclair feltűnően tájékozódott a cionizmus minden eseményéről.

— Palesztina — mondja Sinclair — véleményem szerint legjobb hely, hogy a zsidók ott letelepedjenek és kultúrát teremtsenek. Bár szocialista vagyok, híve vagyok, mindenkor híve voltam a nemes érzelmű nacionalizmusnak, mert az a meggyőződésem, hogy a nacionalizmus vezethet csak az internacionalizmushoz.

— Mindig meg voltam győződve arról, hogy a zsidó nacionalizmus a Palesztina munkában szükséges és elengedhetetlen feltétel, hiszen nincs a világnak egyetlen népe sem, amelyet olyan mértékben üldöztek volna, mint a zsidókat.

— Az a zsidó nép, amely a világtörténelemnek legnagyobb szabású drámai színjátékát írta, meggyőződésem szerint, mint független nemzet nagyszerű kultúrmisszióját még jobban fogja teljesíteni, mint a multban, hiszen ezerszer bebizonyította, hogy elnyomtatásában nemcsak saját kultúráit őrizte meg, de más népek körében is lerakta a művészet és tudomány alapjait.

— A cionizmus diadala az egész zsidóság győzelmét jelenti és mert elképzelhetetlen, hogy a sok ezer éves igazságtalan üldözéseknek előbb-utóbb vége ne szakadjon, bizonyosra vehető, hogy a zsidó nemzeti otthon meg fog valósulni.

Eddig tartott Upton Sinclair nyilatkozata. Ez a nyilatkozat világosan cáfolja meg azt a rágalmat, amelyet kortes-fogásként terjesztettek a nagy íróról és mindennél élesebben bizonyítja, hogy igazán nagy ember, aki józanul és logikusan tud gondolkodni — nem lehet antiszemita.

Müller F. Károly.

A megsebzett zsidóság

Irtó: dr. Feuchtwang Dávid bécsi főrabbi

A nagy csapásokat és az üldözések árját erővel és méltósággal szokás elviselni. A világnak kevés népe tartotta meg ezt a tradíciót annyira, mint mi. Az, aki magasabb feladatokkal és célokkal bízott meg a történelem által, hogy mint népi és hitbéli közösség haladjon útján, annak már eleve számolnia kell a félreismeréssel és a terhekkel. Nekünk kezdettől fogva a vallás az erkölcsi tökéletességet, az emberiséget, a jogosságot jelölte ki utunk határköveit. Évezredekken keresztül ezeket az ideálokat terjesztettük közvetve, vagy közvetlenül szerte a nagy világban. S ez nem mindig vezetett olyan sikerre, mint ahogy kívántuk. Nem mindig olyan hűséggel szolgáltuk ezeket az eszméket, mint ahogyan azt a mi vallásunk fölünk követeli, emberi gyöngességünkben csak úgy, mint a többi emberek, mi is hibáztunk és bűnözünk. Öszszességünkben azonban, mint zsidó nép tagadhatatlanul a legtisztább hit és a legtisztább erkölcs alapelveinek vitathatatlanul hordozói maradtunk. Még a legsúlyosabb üldözések sem tudtak bennünket erről a megkezdett útról leteríteni. Legértékesebb erőinket az emberiség szolgálatába állítottuk, bárhol is éltünk és bármiként is ment sorunk. Az önmegtartóztatásig vittük ezt saját népiségünk, saját kultúránk és saját vallásunk tagadásáig. Ez az elkorcsosodás pedig a jogtalanságból, az üldözésből és a népek gyűlöletéből született és táplálkozott.

Hosszú évek óta nem ért bennünket olyan rettenetes csapás, mint most közvetlenül a zsidó évforduló előtt. Németországi zsidó testvéreink halálos sebet kaptak a most alkotott zsidótörvény csapása alatt. Ez a törvény nemcsak Németország, hanem az egész világ zsidóságának becsületét mocskolja be és sérti meg. A diffamálás általános, ugyanígy, hogy az egész világ zsidóságának meg kell védenie megtámadott becsületét. Félelem nélkül és teljes hatalmunk erejében tesszük ezt.

A világnak egyetlen népe, egyetlen kormánya, egyetlen államférfia, egyetlen gondolkodója, egyetlen költője sem lépett fel a zsidó becsület védelmezőjéül. A nemzeti szocialista világnézet felfogása szerint zsidó becsület már nincs is. Vajjon így gondolkoznak-e az amerikaiak, az angolok, a franciák és az olaszok is? Miért tűrik zsidó állampolgáraink becsületfosztását és megbecsületlenítését, miért hallgatnak a népek vezérei? Jól tudom, hogy ti nem érte-tek egyet a birodalom vezérével. És ha így van, akkor miért hallgattok?

De kérdelem vajjon nem sért-e vérig a világ kereszténységét a zsidóság jogfosztása? A világ kereszténységének sem szabad, de nem is fog hallgatni.

A nemzeti szocializmus ravaszul hazug hivatkozása a zsidó nemzetiségre és a cionizmusra, nem egyéb ámtámszál. A kihangsúlyozott zsidó nacionalizmus, amelynek túlhajtottságát és sovinszta forrongását én a magam részéről tel-

jességgel elítélem, semmiképpen sem hozható összefüggésbe a nemzeti szocialista állam leerkölcstelenített zsidó törvényeivel. Ha az önálló zsidó nép köréből nyúlik felém egy ilyen kéz, én ezt visszautasítom és hogyha egy ilyen kéz tuzi fel a kék-fehér lobogót, akkor én ezt letépem és darabokra szakítom. Nem; ilyen összefüggéseket, hiába keresünk. Ezek csak a mocsártól átitatott mérges kinövések, amelyek csak arra jók, hogy a zsidó világnézet tisztaságát és szentségét bepiszkítsák.

Érthetetlen, hogy a tiszta, történelmileg és vallásilag megalapozott zsidó nép és a zsidó hit egymástól elszakíthatatlan jelenségeit és tényezőit a nemzeti szocialista hamisításokban bűnrészeseknek és hibásoknak magyarázzák. Ez a megállapítás nélkülöz minden komolyságot és tévedéseken, valamint a tudatlanságon alapszik. Hiábavalónak látszik és csak az erők szétforgácsolására vezethet a németországi zsidóság elpusztítására irányuló szisztematikus és kitűnően megszervezett pusztító háborúval szemben szellemi erővel küzdeni; és hiábavaló ha mi zsidók, csak egyedül védekezünk ez ellen. Ez a népek kötelessége, azoké a népeké, akik a kultúrát jelzőjére igényt tartanak ezeknek kell hatalmas erejükkel közbelépniök, hogy órájuk is ne terjedhesen át ennek a lelki-pestises betegségnek a járványa, amely most a világ hordáiban szedi áldozatait.

Mi zsidók a történelem sok nehéz megpróbáltatásokat kibírt ósrégi népe vagyunk, amelyet sorsa megkeményített és megacélozott a megrendíthetetlen isteni hit erejében és amely hallatlan járta útját mindmáig és fogja tovább is járni, ameddig az isteni gondviselés ezt elrendeli.

Ezt a kijelentésemet a mártírok százezrei igazolják. Mi a jelen megpróbáltatásait is le fogjuk küzdeni. A legfontosabb az, hogy

egymás között egységesek és erősek legyünk, ne szakadozzunk széjjel a testvéri széthúzásban és a pártharcokban,

amelyek a világ minden részén dúlnak. Kimondhatatlan erővel rendelkezünk, amelyet a mi hitünk nagysága adott nekünk, ez a mi pallosunk és ez a mi pajzsunk, ugyanaz, amely évezredekken keresztül megvédett bennünket. A jelen szerencsétlenség csak megsokszorozza bátorságunkat, és önismerésre serkent. Nemcsak önmagunkat akarjuk megtartani és megmenteni, hanem velünk együtt szolgáló akarjuk annak messiási értelmében az egész emberiséget. Ugy ahogy Palesztinában a nyomorúság és a veszély ellenére és dacára annak, hogy ott is működnek romboló erők, mégis sikerült felépíteni és megalapozni otthonunkat és házunkat. És ez a ház nem a világ dacváráként nő ki a földből, hanem a megváltó gondolat a szociális jog, a tiszta hit és boldogító béke védőbástyája akar lenni; így

akarunk mi zsidók továbbra is élni és ha kell, hitünkért tovább is szenvedni, amíg az elvakított és elfajzott világ bennünket meg nem ismer és meg nem becsül!

Mi hiszünk az ígében és ezért, ha

A jó egészség

a jó kávé

pótolhatatlan!

Naponta frissen pörkölt **valódi** b a b k á v é keverék 1/8 kg már P1-től

bármelyik **MEINL** FIÓKÜZLETBEN

könnyes is a szemünk, mégis felnézünk az égre és úgy fohászunk: „ . . . Örökkévaló, borítsd ránk békéd sátrát. Áldva légy Te, Örökkévaló, ki a béke sátrát fölénk borítja . . . ”

Sátraidnak árnyékában

— Templomi ének. —

Sátraidnak árnyékában
Lettek zordon pusztaságban
Ösatyáink menhelyét,
Manna hullott le az égből,
Víz fakadt a szirt tövéből —
Magasztaljuk szent neved!
Ki végtelen jóságodban
Mindig óvtad, mindig védted
Szükségben és bajban néped!
Sátraidnak árnyékába!

Védő szárnyad fölénk tárva,
Óvtál minket szüntelen.
És ha vihar, vész közelgett,
Mérhetetlen nagy kegyelmed
Nem hagyott el sohasem.
Oh, végy Isten minket mindig
Ha oltalmad esdjük várva,
Sátraidnak árnyékába!

A kegyelet ősi ritusa kialakvóban

Irta: DR. KRÓN FERENC (Szekszárd)

a X. izr. községkerület elnökhelyettese

II.

Általánosságban állítható, hogy ma, különösen az intelligensebb rétegeknél túlnyomórészt elintézést nyer a kegyelet gyakorlása, a férfinél a fekete karzalaggal, a nőknél a sűrű gyászfátyollal, — de a vallás előírta kegyelet ritus kipusztul. Évezredek óta követte azokat a zsidóság, amiket ma igen sokan cinikus fölénnyel félretolnak.

Eme — kétségtelenül fájdalmas megállapítással kapcsolatban egy közismert anekdotát kell felemlítenem. Az egyszerű zsidó a nagy ünnepkor egy templomba, — hová csak jeggyel lehet bemenni, — be akar surranni, — ama kifogással, hogy csupán sürgősen beszélni akar valakivel. Az ajtóálló azonban, ki kétségkívül nagy gondolatolvasó lehetett, útját állta s a mentegetőzésre tréfásan megjegyezte: No, no, maga odában nem beszél, hanem — horribile dictu — imádkozni akar.

Ezen anekdota sajnós, ma már ugyancsak idejét múlt. Ma az egyszerű zsidó nem akar egy pia fraus-szal a templomba jutni, — még kevésbé ott imádkozni. Ellenkezőleg, immár odajutotunk, hogy számos hittestvért még rábeszéli sem lehet, hogy átlépje Isten házána a küszöbét, hogy ott legalább a szokásos kegyeletnek eleget tegyen. Mert különösen éppen az ú. n. jobb társadalmi rétegeink jelentékeny részéről bizvást elmondható, hogy konok közönnyel bojkottálják Istennek szent hajlékát s óvatosan s messze elkerülnek mindent, — aminek a legkisebb vallási vonatkozása is van.

Vajon mikor fognak ezek az intelligensebb elemek, melyek az alsóbb tömegeknek, eme, oly elítélendő magatartásukkal, olyan káros útmutatást nyújtanak s egyben azokra a pietas teljes elhanyagolása terén oly bomlasztó hatást gyakorolnak, a kegyelet felfogás ama magaslátára emelkedni, — mint a mit más vallások legegyszerűbb hívei is a legtermészetesebb módon frekvenciai, hogy t. i. betartják a vallás előírta kegyeletes szokásokat.

A legfájdalmasabb azonban mindeme depresszív tények konstataálásánál az, hogy a fedésre méltán rászolgáló közönységgel szemben gyakorolt eme kemény kritika nem abban a tudatban íródik, mintha e korholó szavak nálunk jótékony hatást eredményeznének. Sőt! Mintha hallanám a javíthatatlanságot tanúsító visszhangot: „Beszélhetsz jó vitét, senkisé hallgat rád”.

Semmivel sem szépíthető, avagy menthető, ama lesújtó és száraz tény, hogy rengeteg ember lelkeből, miként a vallásos érzés, úgy az ezzel szoros kapcsolatban álló kegyelet is kivészett. Ősi vallásunk fundamentuma a 10 parancsolat s ennek keretén belül annak 5-ik tétele: „tiszteld atyádat s anyádat, hogy hosszú életű légy e földön.” Vajon miként tisztelik, a vallásunktól eme teljesen eltávolodó tömegek szüleit, kiknek jelentékeny része pedig,

ügyszólván egy életen át, — a véletlenség lefokozta életigényeit, csak hogy az ő drága gyermeküket kedvezőbb életviszonyok közé s az övéknél magasabb társadalmi osztályba emelhessék; vajjon miként becsülik meg ezen, érettek ügyszólván aszkéta életet élt szülőket, ha a „hálás” utódok a legelémibb kegyelet érzését is s annak évezredek szokásokban lefektetett fenségese megnyilvánulását, — üres szívvel, helyesebben — szívtelenül, lábbal tapossák.

Ha azonban már konstataáltuk eme köztudomású és sivár állapotokat, — akkor egyben a gyógyítás módját is kell keresnünk.

Első sorban a még fogékony gyermek palántáknál s a felszerűlő, tanköteles ifjúságnál kell a gyógyítást kezdeni.

A községkerületi tanfelügyelői intézmény, mely ugyan még az 1869-iki Kongresszus alkotása, de valóságban a most alkotott Kiegészítő Szabályzat folytán fog országoszerre életbelépni s munkához látni, — van elsősorban is hivatva arra, hogy a hitoktatók felhívja arra, s ellenőrizze, hogy a jövő nemzedéke a kegyeleti szokásokba bele nevelődjenek s az érzéstől való, a hitoktatók az elemi iskola első osztályától kezdve a hitoktatási kötelezettség egész időtartalmán belül, ne szüntelen meg állandóan arra nevelni, oktatni, serkenteni s buzdítani a mindkét nembeli ifjúságot, hogy a kegyeletet ősi ritusunk szerint s miként gyakorolják.

Mert, amelyek gyermeknek s amelyek serdülő korúnak azt egész tanuló pályáján — lelkébe vésik, — az egy életre magába szívja e tanokat s így az, minden biznnyal kevésbé lesz rábírható arra, hogy Izrael életfájáról leszakadjon.

Mert a szülők, az elődök s — az iskolában kellőképp s szívós türelemmel s lelkiismeretességgel beléjük nevelendő, — ők iránti tisztet, szeretet s kegyelet éppen ezen joggal elvárható, sőt követelhető intenzív oktatás eredményeképpen, mint galvanizáló fluidum fog bennük élni s elszakíthatatlan szálakkal fogja őket a mind nagyobb tömegek által oly hűtlenül elhagyott vallásunkhoz fűzni, — életük utolsó leheléteig.

Oda kell tehát hatnunk szívvel lelkkel, hogy az ifjú nemzedék e tekintetben is a legintenzívebb s legintranzigensebb zsidó szellemű oktatásban s iskolai nevelésben részesüljön.

Végül még egyet. A középiskolai évek messze távolságából egy klasszikusan szép s pattingó ritmusú mondat töltsék a kaimra: „Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cavendo”. Szabadon lefordítva: A vízsepp kivájja a követ, nem az erejével, hanem, mert azt szüntelenül vágja.

Ez az a kö, ez az a kéreg, amelyről már az Ékeve heti szidrában olvashat-

tuk, hogy „vágjátok el szívetek kérgét”, az a vétkes közönységet, melyet a kegyelet s vallásunk iránt lépten-nyomon tapasztalunk.

Uj szabályzatunk megtalálta, s így meg fogja adni majd a módját is annak, hogy szívós is kitartó munkával s állandó felsőbb ellenőrzéssel helyrehozza a multnak, a vallási élet terén oly fájdalmas pusztítást okozó mulasztásait és miként a vízsepp a követ, úgy ez a szívós, zajtalan és megállás nélküli belmissziós munka is, — vájni és vájni fogja majd e megkövesedett közönységet s annak majd a felszerűlő generációk lelkéből való eltüntetésével, — a nemes, kegyeletes és vallásos érzületet vissza kell állítania, s remélhetőleg vissza is fogja állítani.

(Vége.)

Kramer Miksa és és Endrei S. Henrik ünnepe

Megható és sokáig emlékezetes családnap lesz október 19-én. Ezen a napon tölti be nyolcvanharmadik születésnapját Kramer Miksa, magyar kir. kormányfőtanácsos, a Chevra Kadisa elnöke és ezen a napon tartja barmicéviát Kramer Miksa dédunokája, Földes Antal, Földes Imre fia. A kettős ünnepünne az egész zsidóságnak is. Mindenki, aki valaha is ismerte Kramer Miksa jelentőségét, részt kér ebből a bensőséges családi ünnepből, hogy a hála, a szeretet, a megbecsülési érzését legalább kis töredékben átnyújthassa annak a férfinak, akinek minden lépése, minden gesztusa, a zsidó küzdelmek szolgálatában történt.

A Chevra Kadisa második vezető férfia is ünnepet ül. Dr. Endrei S. Henrik igazgatófőtítká október 12-én délelőtt 10 ó. avatja a Dohány-u. templomban fiát, Endrei Emilt bármicéviát, Endrei S. Henrik nemcsak mint emberbarát és nemcsak, mint zsidó közéleti harcos emelkedett magasan kortársai fölé, hanem mint zsidó tudós is a legteljesebb megbecsülésre és elismerésre tarthat számot. Reméljük, hogy fia Emil, apjának szellemében nő fel. A Talmud mondja: „beru karé d'avia”. A fiu az apa hasonmása. Ha Endrei Emil hasonmása lesz édesapjának, akkor a legnagyobb ajándékot kapta Istentől. S hogy így lesz arra garancia az a nevelés, amelyben részesül, garancia, hogy rapról-napra édesapja társaságában megjelenik a templomban.

A két családi ünnep jelentősége magasan kiemelkedik a szokásos családi ünnepek közül, hiszen a zsidóság két kimagasló szellemi vezérének ünnepéről van szó. Magunk részéről is minden jót kívánunk az ünneplőknek.

Zsidó irodalom nélkül nincs zsidó jövő

A hecc-antiszemizmus régi vesszőparipája az az állítás, hogy Magyarországon a kultúra erődítményeinek parancsnokai zsidók. Zsidó a színigazgató, az újságíró, az író, és a kiadó. Ezuttal nincs szándékunkban vitakozni ezzel a hamis állítással, nincs szándékunkban hivatalos statisztikát állítani szembe a kitalált számadatokkal. Egyszerűen megállapítjuk, hogy Magyarországon az egyetlen európai állam, ahol zsidó irodalom és zsidó művészet egyáltalában nincs. Ha a hecc-antiszemizmus összevetészi a zsidó vallású írókat a zsidó írókkal, mi nem követjük őt erre a térére, mert mindennél fájdalmasabb számunkra a rideg valóság, a megafolhatatlan tény, hogy hiába született a magyar határok között száz és száz tehetséges zsidó vallású író, nem akadt közöttük egyetlen egy se, aki zsidó íróvá lett volna.

Ha ennek okát vizsgáljuk, mindenekelőtt rá kell jönnünk, hogy elsősorban az asszimiláció felelős ezért. Az asszimiláció jó és rossz oldalai nem tartoznak megbeszélésünk keretébe, nem is mélyedünk bele a kérdés lényegébe. De kétségtelen, hogy a magyar zsidóság asszimilálódása nem tudott annyit használni politikai téren, mint amennyit ártott a zsidó öntudat elhalványulása, a zsidó érzés elszűkülése terén. Nem igaz, hogy a hateraz esztendőskultúra nyomtalanul elmulhat azokban, akik lustaságból, gyávasságból, oportunitásból, vagy bármilyen más szempontból, nem óhajtanak tudomást venni róla, nem igaz, hogy a hateraz esztendőskultúra, a világ kultúrájának ősi fundamentumát pótolhatná az új, frissen kapott és gyakran idegen kultúra. Nem hiszünk, hogy a zsidó vallású magyar írók tehetsége nem mutatkozna meg sokkal gazdagabb aranyozással, sokkal ékezebb ötvözzel, sokkal ösztöntebb és igazabban emberi módon, ha tápláló gyökereiket a hateraz esztendőskultúra bocsájtaná. Nem hiszünk, hogy ne alakulna ki Magyarországon is az őszinte zsidó irodalom, ha a zsidó vallású írók őszintén zsidók mernének lenni.

Nem a nemzeti hovatartozás kérdését feszegetjük, nem a hecc-antiszemizmus vesszőparipájára ülünk, amikor ezt a mindennél fontosabb kérdést taglaljuk, de csodálkozva és hihetetlenül állunk a vizasztalan valóság előtt, hogy ennyi zsidó tehetség öröklőd fel idegen malmokban. Mert hiába beszélünk, hiába ágálunk, sőt hiába tiltakozunk, az események következetesen bizonyítják, hogy a zsidó író azzal, hogy megtagadja zsidóságának eszményi kivételését, nem kerül közelebb a befogadó népek kultúrájához. Állítjuk, hogy a zsidó vallású magyar írók igazán emberit, sőt igazán magyar irodalmat csak akkor művelhetnek ha származásuknak

őszinte érzését nem hagynák figyelmen kívül.

Távol áll tőlünk a zsidó irodalom hiányáért a zsidó vallású írókat okolni. Tudjuk, hogy millió mellékszempont játszik közre minden eredmény létrejötténél. Hogy a zsidó vallású magyar írókból kivészett, vagy csak mélyre sülyedt a zsidó tudat, az a sajátos magyar viszonyokkal is magyarázható. Tudjuk, hogy a legeszményibb munkálkodásnak alján is megtalálható a vágy: elni és megélni. A zsidó vallású magyar író nem talált segítséget, nem talált hívogató karokat, tehát önhibáján kívül került ilyen viszás helyzetbe.

Igaz, Magyarországon működik egy társaság, amely céljául tűzte ki a magyar zsidó irodalom támogatását. Ez az IMIT. Készségesen elismerjük, hogy az IMIT vezérkara a jó ügyhöz méltó buzgalommal igyekszik célját elérni. De azonnal meg kell állítani, hogy eleve reménytelen küzdelem, megfelelő eszközök nélkül bocsájtkozni ilyen nagyjelentőségű harcra. Az IMIT pénztárában vékonyan csörgedezik az arany, az IMIT jószándékát nem lehet megtétni anyagiakkal, az IMIT nem követhető a külföldi hasonló rendeltetésű társaságainak példáját, nem állíthat se százezer frankos, se százezer lírás, 160.000 zlotys, se háromezer fontos ösztöndíjakat és pályadíjakat a zsidó irodalom kialakításának szolgálatába.

Ki ebben a hibás? Mi nem tudjuk. Nem is keressük. Mi nem bünbakvadászatra indulunk. De ideje már megállni ennél a kérdésnél is és alaposan mélyre nézni a dolgoknak. Bűnt követünk el, ha továbbra is szemérmesen elfordítanók fejünket és letagadnánk a letagadhatatlant, hogy nincs zsidó irodalom. Nem védekezhetünk azzal, hogy legjobb magyar íróink tekintélyes szá-

zaléka zsidó vallású, mert ez a tény csak még mélyebben, még fájdalmasabban indokolja a hiányt. Hiába van Molnár Ferencünk, Szomorú Dezsőnk, Szép Ernőnk, és szinte felsorolhatatlan számban annyi tehetséges zsidó vallású írónk, ha nincs közöttük egyetlen egy se, akinek a zsidó sors ütemére lüktet a szíve, ha nincs közöttük egyetlen egy se, aki, mint az angol Gordon vagy a francia Spire egyszerre tud zsidó és író, zsidó és francia, zsidó és angol lenni...

Nem győzzük ismételni, semmilyen ellenkezésbe nem jut hazafias magatartásával sem az az író, aki származásának ősi rendeltetését érvényesíteni engedi írásaiban. A francia zsidóság hazafiságához aligha férhet kétség és a minden ízében asszimilált francia zsidóság mégis kitermelte a francia zsidó irodalmat. Nem akarjuk hinni, hogy csak a százezer franknak volt szerepe ebben. Sértó lenne feltételezni, hogy csak a materiák eredményezték a francia zsidó írók felismerését. De kétségtelen, hogy az anyagi megalapozottság mégis szerepet kapott és kétségtelen, hogy a magyar zsidó irodalom hiányának elsősorban a materiák hiánya is oka.

A magyar zsidó rajonghat Aranyért, Petőfiért, Adyért, fenntartás nélkül, egész lelkesedéssel. De azért kötelessége lenne ismeretséget kötni Juda Haléwivel, Ibn Gabirollal, Ábrahám Ibn Ezrával, sőt Bialikkal, Csernochovszkyval és Avigdor Haméirrel is... Nem hiszünk, hogy kevésbé lenne magyar azzal, ha tudatosan és nemcsak titokban, ha büszkén és nem szégyenkezve, ha bátran és nemcsak a félmályos sarokba bujva ápolná a zsidó kultúrát. Nem hiszünk, hogy a zsidó sors követelményeinek eleget tesz az, aki az év há-

חברת ארץ ישראל לספנות בע"מ
A PALESTINE SHIPPING COMPANY LTD., HAIFA
EGYSÉGES I. OSZTÁLYU
TEL-AVIV
gőzösnének legközelebbi indulással Triestből Halfába
október 25. november 8. november 22.

Minden kabinban folyóvíz és legmodernebb berendezés. — Fényes társashelyiségek, séta- és sportfedélzetek, zene, tánc, szórakozás. Legelsőrangú ellátás, szigorúan rituális ételmezés. Zsinagóga a fedélzeten. — Rendkívül kedvező menetjegyek.

Felvilágosítás, prospektus a magyarországi vezérképvisleténél:
Budapest, V., Vigadó ucca 5. szám, félemelet.
 Telefon: 81-6-96, 84-2-96.

rom napján Ros Hasonókor, és Jom Kipurkor immel-ámmal megtartja az ünnepeket, ha ugyan nem autó várokozik a börtöire, valamelyik mellékutcában...

Súlyos idők járnak, elképzelhetetlen veszélyek fenyegetik a zsidóságot. Itt az ideje, hogy a tévelygő hazataláljon, mert évezredek tanulsága, évezredek tapasztalata, hogy csak a zsidóságában megerősödött generáció tudja elviselni és éli túl a gyűlölködés viharát. Minden nép, minden nemzet irodalmában en-

Csak az irodalom nyújthat erőt a fel-növekvő ifjúságnak ahhoz, hogy súlyos sorsának ellenére kitartsa a hagyományok mellett. A zsidó, a magyar zsidó ennek a lényeges feltételnek nem tud, vagy nem akar eleget tenni. Nem teremti meg a magyar zsidó irodalmat, mert nem akarja tudomásul venni, hogy irodalom nélkül egy nép nem több, mint a test lélek nélküli.

Hajnal László

Hogyan él a csehszlovákiai zsidóság

Csehszlovákia politikai köreiben szeretnek azzal dicsekedni, hogy ez az ország a demokrácia és szabadság klaszikus hazája. Bár ezer és ezer kisebbség ellenes cselekedet hirdeti az állítások ellenkezőjét, mégis a köztudatban gyökeret vert az a meggyőződés, hogy Csehszlovákiában valóban demokrácia van, és teljesen ismeretlen fogalom az antiszemitizmus. Mi lennének a legboldogabbak, ha így lenne, ha valóban akadna ország, mely mentes attól a mérgező és mérgező atmoszférától, amelyet az újkéltű antiszemitizmus jelent. De sajnos az igazság az, hogy Csehszlovákiában is jelen van, s ha nem is tömből, de érezhetően jelentkezik az antiszemitizmus.

Tulzás nélkül megállapíthatjuk, hogy a német kisebbség teljes egészében zsidóellenes és etekintetben teljesen Hitler mögé sorakozik. Annai tény, hogy hatalma híján antiszemita kívánságait az élet területein nem áll módjában megvalósítani, társadalmilag és gazdaságilag azonban minden tőle telhetőt megtesz. De van még ezenkívül cseh antiszemitizmus és cseh antiszemita pár-

tok és lapok is. Mindennek ellenére azonban a csehszlovákiai zsidók élete emberi, még összehasonlítva közép és kelet-európai államok zsidóságával is. Nem frázis, hogy a csehszlovákiai lakosság az államalapító Masaryk nyomdokain halad, aki legillusztrisabb képviselője az ember jogainak.

Ha azonban vizsgáljuk a helyzetet, megállapítjuk, hogy az élet igen fontos területein és az állami szolgálatban már nyomát látni a zsidó elemek kikapcsolásának. A gazdasági struktúra változásairól, ami a zsidó lakosságot illeti, éppen a napokban jelent meg egy igen érdekes kimutatás, amely főleg a zsidóság gleichschaltolásának szempontjából érdemel különös figyelmet.

Igy például a posta-távíró és telefon-nál foglalkoztatottak száma 1921-től 1930-ig 90.832-ről 106.188-ra emelkedett, míg a zsidók száma ötszázötvenháromról háromszázhatvanra esett. A csehszlovákiai postánál mindössze száznegyvenöt zsidó teljesít szolgálatot. A vasutak és egyéb közlekedési vállalatoknál is jelentősen emelkedett az utolsó tíz esztendőben az alkalmazottak

száma, míg ezzel szemben a zsidóké kétfőzert-hatvankilencről ezerötvenhétre zuhant, tehát több mint felére. 1930-ban ezeknél a vállalatoknál háromszázötven zsidó hivatalnok, hetvenhárom zsidó alkalmazott és tizenegy zsidó munkás teljesített szolgálatot. De ugyanaz a kép tárul elénk a többi állami és többi közületnél. Mindenütt emelkedik az alkalmazottak száma és még sokkal nagyobb arányban zuhan a zsidóké. A hálózások és a nyugdíjazások által szabadbá váló állások a zsidóság részére teljesen elveszettek tekinthető.

Az iskola és a nevelés terén felére zuhant a zsidó tanerők száma, és a csehszlovákiai hadsereg kilencezeröttszázötvenhét tisztje közül 1930-ban már csak mindössze ötven a zsidó.

A községi hivatalokban feltűnően kevés zsidót találunk. Valamennyi gáz, víz és villamossági műnél hetvenegy hivatalnok, kilenc alkalmazott, huszonnyolc munkás és hét tanuló zsidó valóság.

Mindent egybevetve a posta 45.027 alkalmazottja közül százhatvanhat zsidó, a vasutak és közlekedési vállalatok 155.973 főnyi személyzetéből háromszáz kilencvenegy, a közigazgatási és bírósági hivatalok 108.077 számú személyzetéből hatszáznegyvenegy, a 87.783 főnyi iskola és nevelő személyzetből nyolcszázhatvenegy, tehát a csehszlovákiai 392. főnyi hivatalnok közül kétfőzert-hatvanöt a zsidó, tehát pontosan fél százalék. Az összlakosság számának arányában a zsidóság ezzel szemben két és fél százalékot tesz ki.

Az itt közölt adatok azonban 1930-ra vonatkoznak és az azóta eltelt öt esztendőben a viszonyok nemhogy javultak volna, hanem sokkal inkább rosszabbodtak. A gleichschaltolási folyamat tehát egyre tart és igen nagy figyelmet érdemel.

de csak az illatáért — hogy cukorba főzze. No hát Mócl-nak a két tucat eszrogból, mire az ünnep beköszöntött, három darab eladatlan eszrogja volt. Három egész darab eszrog! És igen nagyon hajlandó volt mind a hármat akár húsz krajcárért, de még ennél is olcsóbban eladni, ha lett volna kinek. De nem volt. És Mócl búsan lehorgasztott fejjel járt az utcákat...

Azonban Isten nem feledkezett meg az ő híveiről; Mócl, ahogy a városháza sarkán a piac felé kanyarodnék be, szemközt találja magát a polgármester úrral, akiről tudjuk, hogy minden időben és mindenkiel szemben, kiváltképpen úgy városi választások idején, igen nagyon toleráns és leereszkedően nyájjas tudott lenni.

Mócl, ahogy az egy szegény zsidóhoz illik, mély alázattal köszön a hatalmas úrnak.

— No, Mócl — kérdezte igen nagyon nyájjas leereszkedéssel a nagy úr, — hogy mennek az üzletek?

— Hogyan mennek? Hát hogyan menjenek? Viszontkérdezte Mócl szomorú levertséggel. — Schogyan se mennek. Itt van ez a három eszrog a kosaramba és sehogy se bírom eladni, pedig fűnek-fának kínálom. És milyen szép, finom és illatos eszrogok!

— Eszrogok? — kérdezi a jószívű úr

és érdeklődve nézi Mócl kosarát. — Hát azok mi csodák?

Eszrogok? — kérdezi Mócl. — Hát nem tudja a nagyságos polgármester úr? Eszrog — magyarul Mócl buzgón — az a finom jeruzsálemi pálmagyümölcs, amit a zsidó háziasszonyok télire tesznek el cukorba, dunsziba és ami minden befőttek között, a legfinomabb, a legszagosabb.

A polgármester úr pillanatig gondolkodik. Ha ez az eszrog, vagy minek mondta Mócl, olyan finom befőtt, miért egyedül csak a zsidók élvezzék? A polgármester úr sem ellensége a finom befőtteknek és hát...

— Aztán mennyibe kerül egy ilyen, minek is nevezted?

— Hogy mennyibe kerül? — válaszolja Mócl, — semmibe nagyságos polgármester úr. Éppen semmibe. Ötven fillér, nagyságos polgármester úr, ötven fillér! De csak kivételesen a nagyságos úrnak. Másnak egy pengő, meg még több is. — Amibe Mócl nem tűzött, mert természetesen szukkosz előtt tényleg egy pengő, meg még nagyobb is az ára.

— No, — mondja szeretetreméltó és nyájjas leereszkedéssel a jószívű polgármester — adj egyet. De elviszed a lakomra, mert én bizony nem hordom délig a zsebemben.

Tizenhat év tanulságai

Irta: dr. Fábrián Béla orsz. gyűl. képviselő

A legutóbbi tizenhat év Magyarország szörnyű katasztrófája. Amikor Oroszországból hazajöttem, írásban és szóban törekedtem hatni az illetékesekre, hogy a számos indokolatlan és még csak nem is nagyon tiszteltreméltó pártszempontokból alakult kotériák érezzék meg az idők világtörténelmi jelentőségét.

Ez nem sikerült 1918-ban, a Károlyi forradalom előtt, sem sikerült 1919-ben a kommün kitörése előtt és nem sikerült 1919-ben a kommün bukása után.

Mikor 1919-ben a kommunizmus kitörése után letartóztattak, tizennyolc napig egyedül voltam a Markó-utcában, amíg ki nem vittek a gyűjtőfogházba. A gyűjtőben a magyar politikai és gazdasági élet nagyszerű együttesét találtam, csupa bűnbánó hazafit, akik, miután egytűvé kerültek a nyomorúság olvasztó tégléjében szörnyen szánták és bánták multbéli szakadár bűneiket. És fogadkoztak kivétel nélkül, ha az Isten még egyszer megsegíti őket és elmulik fejük felől a baj, oly példás együttműködést fognak produkálni minden nemzeti alapon álló és belsevismust elítélőnek, hogy az egész világ csodálkozva fogja nézni a példászerű nemzeti összefogást.

Még el sem haltak az utolsó sóhajok, amelyek ajkunkról a gyűjtőfogházban elhangzottak, máris elhalkultak a fogadkozások, amelyek a gyűjtőben oly szívből fakadtak.

Bűnbakot kellett keresni és megtalálták a bűnbakot. Akik a gyűjtőben együtt voltunk és ott szentül fogadkoztunk, már ez első hetekben eltávolodtunk egymástól. Ki a gyűlölködés frontjára, magas pozícióba, ki pedig az ártatlanul üldözöttek és meghajszoltak védelmére. És az évek során ez az elvakultság kitermelt intézményeket és intézkedéseket, amelyek megakadályozták a közös együttműködést, meglazították az összefogás frontját és ahelyett, hogy a polgári társadalom erőit egy táborba gyűjtötték volna, kicsinyes szempontok által vezelve, széthúzásokat és elkülönüléseket hoztak létre.

Ma megint recseg és ropog az egész világ.

A világháború által a néplélekbe oltott bacillusok és a világháború után kitermelt alacsony ösztönök ismét veszélyeztetik az egész világot és az országok keretein belül lazítják az összefogás frontját.

Nem tanultak és nem tanulnak.

— Viszem, hogyne vinném, nagyságos úr — szorgoskodik Mócl készséges buzgalommal.

És átvevén a polgármestertől az ötven fillért, boldog örömmel már is indult a polgármester lakása felé.

Volt tehát a polgármester úrnak egy eszrogja, míg a másik kettő ott búslakodott Mócl kosarában.

Mócl becsöngtetett a polgármester ajtaján. Kijön a szobaleány.

— Mit hozott Mócl — kérdezte kedves nyájassággal, mert Móclt mindenki, ő is ismerte.

— Mit hoztam volna? — válaszolt Mócl a maga részéről a legőszintőbb nyájassággal, mert a szobaleány fiatal és csinos volt és megcírogatta annak színes, szép arcoeskáját. — Mit hoztam volna? — ismételte és kivett a kosarából két eszrogot. A nagyságos polgármester úr küld a nagyságos aszszonyának két eszrogot.

— Jár érte valami? — kérdezte a szobaleány, átvevén az illatos gyümölcsöt.

— Semmi — mondja Mócl nagylelkűen. — Ötven fillér. Mert ötvenet a nagyságos polgármester úr már kifizetett. És mondja meg a nagyságos aszszonyának, hogy majd a Leipnikerné, a zsidó hitközség elnökének felesége majd

elmagyarázza, hogyan kell befőzni. Megmondaná különben az én feleségem is — tette hozzá némi kacérsággal — de nekem, tudja, nincs feleségem.

Percekkel később a szobaleány meghozta az ötven fillért s Mócl újabb búcsúcírogatással a rozsás arcoeskára, örvendő szívvel indult tovább.

Megállapítjuk most már, hogy a polgármester úrnak kész eszrogja volt, míg Móclnak egy. És kérdelem, miért ne legyen — életében egyszer — a polgármester úrnak két eszrogja?

Mócl tehát örvendő szívvel indult tovább üzleti útjára, óvatosságból azonban azon és még a következő napon is nagyon kerülte azt az utcát, amelyikben a polgármester úr lakott és persze a városháza környékét is, ahol a polgármester úr hivataloskodni szokott...

Harmadnap délelőtt Mócl, kosarában a még mindig eladatlan eszroggal, a „Fehér Farkas”-hoz címzett ama vendéglő előtt haladt el, amelyikben a városi urak szokták villásreggeliket elfogyasztani. És, mi ismerjük az okát, Mócl megdőbbenésére, a polgármester ugyanakkor nézett ki az ablakon.

— Hamar Zsán — mondja a polgármester a pincérnek — szaladjon csak a Mócl után! Mondja neki gyűj-

jón ide.

És kétségbeesetten nézik, hogy még a nagy világválság sem termi meg a maga eredményét. Mi itt állunk a magunk frontján és hirdetjük azt, amit a Károlyi forradalom előtt, a kömmün kitörése előtt és a kömmün bukása után hirdettünk: legyen vége a különbségtételeknek, szűnjenek meg a megkülönböztető intézkedések és intézmények és szüllessen meg az összefogás.

Bárcsak megéreznék azok, akiknek meg kellene érezniök, hogy az Isten azért adott az embereknek szemet, hogy lássanak és fűleket, hogy halljanak.

Al chejt

Mint súlyos pöröly monoton csapása, a szobán át folyton egy szó remeg, egyik jajongó sirással kiáltja, egyhangún mormolással a többiek...

— Kin önti át a gyertyafényeket, sirás, kiáltás, vérvörös patakja, s a patak áttór a falak felett. Istenhez zúdul, fel a magasba...

S a gyémántkapun vadul ostromolja, a Kegyelem szilárd kapuját fent, melyet előnt a kinok áradata, míg a kapu bedől, a kin betelt.

Istenhez tör, lángot fű, könnyet ejt: „Al chejt, al chejt!” és sír „Al chejt, al chejt!”

Uriel Birnbaum.

És szaladt a pincér és mivel a lábai fiatalabbak, fürgébbek voltak, mint Móclnak a már hatvanévesei, a sarkon utólérte.

— Hé, Mócl, állj meg! A polgármester úr akar valamit tüled.

Mócl megállt. Megállt, mert szöknie amúgy se lehetett. Megállt és bátran szembeszállt a veszedelemmel.

— A polgármester úr? Azt mondtad, hogy a nagyságos polgármester úr akar valamit tüled? — szóló hanyagul. — Persze, hogy akar valamit tüled. Hogyne tudnám? Egy eszrogot akar. Már tegnap óta lesem, mert akkor vett tülem már kettőt! — És a kosarába nyult s odaadta a pincérnek, — itt van az eszrog, adjál ötven fillért, azután késszek vagyunk.

És a pincér — miért kételkedett volna Mócl szavában? — átvevte a harmadik, az utolsó eszrogot, átadott neki ötven fillért s visszaindult. Mócl pedig, mint akinek sürgős ügyei vannak, csaknem futólépben indult tovább...

Igy történt, hogy a nagyságos polgármester úrnak volt három eszrogja, Móclnak pedig egy se.

És kérdelem, miért ne legyen a polgármester úrnak — életében egyszer — három eszrogja?

Parlamentari tudósítás . . . Zsidókérdés — 1867-ben.

Egy parlamentari tudósítást közlünk most, melyet dr. Kenéz-Kurländer Ede, a „Szombat” főszerkesztője volt szives lapunk részére átadni, s amely a „Szombat” legközelebbi számában meg fog jelenni. Ez a parlamentari tudósítás látszólag idejét mulat, hiszen elég régen történt, ides-tova hetven esztendője. És mégis aktuális és mégis szenzáció, mert bennünket, zsidókat egészen közelről érdekel és mert igazolja azt a meg nem szűnő hitünket, hogy az antiszemita Magyarországon nem népi tulajdonság, hanem erőszakosan felidézett és erőszakkal ébrentartott gonosz és vak céltartás, idegen eszmék szolgálatában.

Hatvanhét évvel ezelőtt — írja a „Szombat” legközelebbi számában — az 1867. év december elején tartott főrendiházi ülés foglalkozott a zsidók egyenjogúsításának kérdésével. Az első szónok Tisza Lajos főispán volt. Tisza Kálmán apja és gróf Tisza István nagyapja.

— Örömmel üdvözlöm ezt a javaslatot — mondotta Tisza Lajos főispán — mert ezzel becsületbeli tartozását egyenlíti ki a magyar nemzet. Azt a tartozást, amelyet az 1848-iki országgyűlés megígért, de amelyet eddig különböző okoknál fogva nem tudtak teljesíteni. De örömmel üdvözlöm a javaslatot azért is, mert izraelita polgártársaink tevékeny részt vesznek a gazdasági életben és így az ő egyenjogúsítá-

sukkal a magyar állam rendkívül sokat fog nyerni.

Ezután gróf Cziráky János, a katolikus arisztokraták vezére emelkedett szólásra:

— Magam is örömmel üdvözlöm a törvényjavaslatot — mondotta a gróf — de nem tudom magamévá tenni Tisza Lajos indoklását. Ezt a törvényt nem anyagi érdekből kell megszavazni, hanem igaz keresztény szeretetből és keresztényi szellemből.

Hosszasan fejtegette erre vonatkozó álláspontját, majd beszédét a következő felejtethetetlen szavakkal fejezte be, amelyeket mostanában érdemes idézni, mert az a szellem, amely belőle árad, megiszívlelésre méltó és igazán fenkölt: — Nagyon szeretném, ha ez a törvényjavaslat még karácsony előtt szentesítve lenne, mert ez volna a legszebb születésnap ajándék a Megváltónak. Had lássa az Údvözítő, hogy Mária országát igazi keresztényi szellemtől áthatott lakosság lakja . . .

Ennyi az egész. De ez a néhány mondat többet beszél, mint a mesterségesen felidézett antiszemita legvastagabb fölénsei, ez a néhány mondat meggyőző és megnyugtató bennünket, mert tudjuk, hogy Magyarországon az antiszemita lázítás elérhet ugyan időleges sikereket, de nem lehet tartós és nem lehet mély, mert a magyar nép éppúgy, mint a magyar arisztokrácia, az emberiséget magas eszméjével van áthatva.

Palesztina tűzpróbája

Haifa előtt táborozik az angol flotta. Repülőök állanak startra készen A Karmel hegyen katonai gyakorlatok folynak. Normális időkben egészen jelentéktelen kis garnizonok napról-napra erősödnek. A háború véres színjátékára készül a világ. És ebben a rettegett, de aligha elkerülhető drámában fontos szerep jut Palesztinának is. A hatalmas angol világbirodalom stratégiai helyzete első vonalba állítja a kis Palesztinát.

A cionista szervezetek jelentősége Palesztina számára politikai és közgazdasági vonatkozásban is úgy közel, mint távol Keleten kétségessé vált, nem utolsósorban azért, mert a szervezetek mindent Anglia nézőpontjába állítottak. Weizmann a maga politikáját teljesen alárendelte Angliának abból a téveszméből kiindulva, hogy Anglia önzetlenül és érdektelenül állhat a kis Palesztina mellé, hiszen a hatalmas világbirodalom számára Palesztinának ügyszólván semmi jelentősége sincs. Az állampárt szembenáll ezzel a politikával, mert meggyőződése, hogy a cionizmus semmire sem viheti, ha önálló életet nem él, ha egyszerű politikai kéréget szerezni tölti be. Meggyőződése, hogy az ilyen rimánkodásra épített politika már eleve hajótörésre van ítélve. Az állampárt tudja, hogy az önálló életet élő Palesztina nemcsak Anglia, hanem az egész világ szempontjából is fontos pozíciót töltene be. Nem szabad elfelejteni, hogy Palesztina a legfontosabb átjáró Afrikához és Ázsiához. Ezt nagyon jól tudja Anglia. Ezen a tudatnak és felismerésnek legalább olyan szerepe van Anglia magatartásában, mint a humanus szempontoknak. Csak moso-

lyogni lehet Weizman kijelentésén, aki ironikusan válaszolta az ilyen irányú kérdésre:

— Mit jelenthet a kis Palesztina a hatalmas angol impériumnak, flottáival, Szezi csatornáival? Semmit, egyáltalában semmit.

Mi már akkor is tudtuk, hogy Weizmann állásfoglalása téves és mindaz, ami most Palesztinában és Palesztina körül történik, azt igazolja, hogy igenis Palesztinának kimondhatatlan fontos szerepe van az angol világbirodalom gyarmati politikáját illetően, felbecsülhetetlen fontos szerepe van stratégiai szempontból is az angol impérium gyarmati politikájában.

Ebből a feltevésből következik, hogy Palesztina zsidósága most igen nagy és felelősségteljes feladat előtt áll. A palesztinai zsidóság és vele együtt a cionizmus most fogja kiállni tűzpróbáját. Jönnek hírek Palesztinából, hogy gyakori a krízis, amely egy részről a szorongásos félelemből fakad, másrészt a spekuláció idézi elő. Tökemenekülés, sibilás, megkerülés és kijátszás a normális gazdálkodásnak, mind-mind a krízis elősegítője. Ez az egészségtelen szellem, amely néhány egyénben ilyen káros módon mutatkozik, nem szabad, hogy az egész zsidó nép szellemévé váljon. A cionista szervezeteknek mindent meg kell tenni, hogy a palesztinai zsidóságot morális ellentállásban megerősítse. Palesztina zsidóságának kötelessége minden eseményt nyugodtan és megfontoltan fogadni. Kötelessége a nehéz napokban erősnek mutatkozni, kitartónak és méltónak Anglia barátságára. A gyávák, a szorongó kishitűek szelleme nem fertőzheti meg Palesztina zsidóságának egészséges, bizakodó és ellentálló szellemét. Palesztina elérkezett a tűzpróbaéhoz és ezt a tűzpróbát Palesztinának ki kell állnia, diadalmasan, erősen, az egész zsidóság, a zsidó jövő érdekében.

Róbert Stricker.

„Non plus ultra“!

Ciánzó

és lakástakarító

Olcsó és megbízható Díjmentes árajánlattal szolgá. Vidékre is pesti árban VIII. Gólya-utca 33. sz. Ejjel Tel. 34799. Nappal.

SIRKÖVEK Pfeifer és Heszky kőfaragómesterek sirkőraktárában

Budapest, VII. Károly-körút 3/c. Dob-utca sarok. — Telefon: 34—9—95. — Szombaton és ünnepnap zárva.

Megrázó helyszini tudósítás a németországi zsidóság tragikus ünnepéről

— Az Országos Egyetértés alkalmi tudósítójától. — Az elmúlt napokban lapunk egyik barátja érkezett vissza hosszabb németországi tartózkodásából. Első útja hozzánk vezetett és kérdéseinkre a következőket válaszolta:

— Ma már odáig haladtak Németország igen sok városában, hogy a zsidó betegeknek gyógyszerüket sem szolgáltatnak ki. A zsidó háziasszony valamennyi üzlet bejáratánál, még a tejcsarnokoknál és hentesárúüzleteknél, a fűszeresnél és a péknél is ott látja a táblát, amely részére megtiltja a belépést. Már a kis zsidó gyermekek és csecsemők sem kaphatnak tejet.

Korábban előfordult, hogy a német zsidó üzletek régi zsidó vevőinek titokban árut szállítottak, ami rendszeren telefon-megrendelésre történt. Most már megalázták annak is az ellenszerét, hogy ezt megfűszérik. Így például Elbingben, Keletporoszország egyik nagy városában a nemzeti szocialista helyi újság szerkesztője felhívta az egyik német zsidó kereskedőt és egy zsidó vevő nevében árut rendelt. Másnap azután azoknak a cégeknek a nevével, akik a megrendeléseket elfogadta egyszerűen kipellengézték. Azóta az elbingi zsidó kereskedőknek megszűnt a lehetőség, hogy áruhoz jussanak. Eppen Elbing városa volt az első, amely a zsidó elleni bojkottot még a gyermekekre is kiterjesztette. Ma már Németországnak csaknem ötven olyan városa van, ahol a zsidó gyermekektől még a tejet is megtagadják. Ezek között olyan nagy városok is vannak, mint a háromszáz ezer lakosú Magdeburg, Schwerin, Marienwerder, Dessau és a Berlin melletti Fürstenwalde. Anhaltban a nemzeti szocialista szervezet vezetője a szervezet egész területére a zsidók ellen általános élelmiszerzárlatot rendelt el.

A zsidó házak és az utcák zsidó járókelői elleni támadások és inzultusok napirenden vannak. Azoknak a házaknak a falait, amelyben zsidók laknak, bemocskolják, telefirkálják szidalmazó feliratokkal és aki olyan merész, hogy ezeket onnan eltávolítja, kiteszi magát annak a veszélynek, hogy gyűjtőtáborba viszik. Az ügyesek nem hajlandók a zsidók betört ablakait újjákkal pótolni.

A zsidók utcai inzultusánál különösen a gyermekekkel szemben erőszakoskodnak. Sűrűn előfordulnak a zsinagógák és a temetők megszenteltelenségei, különösen Keletporoszországban és a határvidéken. A Königsberg melletti Cranzbán a hitlerifjúság megszállta a zsinagógát és az épületre kitűzte a horogkereszt zászlót.

A zsidók már alig mernek az utcára menni, most az ünnepek alatt is a hitközség tanácsára mellőzték az ünnepi ruhákat, elmaradt a tradicionális cilinder és gondterhes arccal siettek az Isten házába mielőtt egy barnainges beléjük köthetne. Megfigyeltem, hogy út-

közben sűrűn hátrafordulnak és minden autótülökre félve összerézzenek. Minden mögöttük haladó járókelőben ellenséget látnak.

A zsidók még az egymás közti társadalmi életéről is kénytelenek lemondani. Sokszor előfordul, hogy a barátságos születésnap összejöveteleket összeesküvésnek minősítik, amelynek résztvevőit azután állandóan üldözik.

Az ország sok részén, így Hessenben és a Rajnvidéken már folyamatosan van a zsidóság szisztematikus kiűldözése. Az egyes helységek polgármesterei dícsvágyból vetelkednek abban, hogy községüket zsidómentessé tegyék. A rajnai Freudenburgen és Kirfben, ahol mindössze csupán negyven zsidó család lakott, a zsidók lakásait lerombolták és a zsidókat, az asszonyokkal és a gyermekekkel együtt kiűldözték.

Egy Aschaffenburg melletti községben voltak hetek, amikor minden éjjel megtámadták és inzultálták a zsidókat. Erre azután a hatóságok azzal válaszoltak, hogy majd csak akkor lesz ismét csend, ha a zsidók innen kitarokodnak. Amikor azután egy néhány zsidó család a városba igyekezett, ott megtiltották nekik a letelepülést.

A legutóbbi hetekben Németországnak csaknem száz helyiségében mondták ki a zsidókkal szemben a letelepülési tilalmat. Az országutakon is itt-ott már találni táblákat, amelyek a zsidókat megállásra kényszerítik. Ma már igen nagy területek vannak Németországban, amelyeket a zsidóknak meg sem szabad közelíteniük. Így például Rostockban a zsidóknak még a pályaudvari váróterembe való belépést is megtiltották. Magdeburgban pedig napokon keresztül ott diszelegtek a nagy felírások, amelyek a villamos vasút használatától tiltották el a zsidókat.

Zsidó utazók még éjszakára sem kaphatnak szállást megszokott szállóházaikban. Azután itt vannak a visszavándorlók. Ezek az úgynevezett oktatótáborokba kerülnek, miután a hosszabb külföldi tartózkodás alatt elfelejtették hogy miként kell viselkedniük a nemzeti szocialista Németországban. Az oktatótáborok egyenrangúak a koncentrációs táborokkal és az itt elhelyezettnek ugyanaz a sors jut osztályrészül, mint a politikai letartóztatottaknak.

A német birodalmi vasutak, amely tudvaleg a német ipar egyik legnagyobb megrendelője volt, a nürnbergi zsidótörvények alapján harminc vezetőállású zsidót távolított el. Ezek között vannak dr. Homberger pénzügyi vezető, az Áron család pedig, amely az általuk alapított Heliowatt villamosági művek tulajdonosa volt, a részvények eladására törekszik. A frankfurti Wolff malomművek részvénytöbbségének a fele eddig a Wolff-testvérek birtokában volt ez a zsidó részvényes volt a frankfurti vámmalonnak elnöke. Az Orenstein és Koppel cég társtulajdonosa kivált a cégből. A hatalmas német Wertheim-áru-

ház vezetésében és igazgatásában is nagyarányú változásokat léptettek életbe.

Elvonják a zsidóktól a gázt és a villanyt is.

A mainzi elektrogáz társaság elhatározta, hogy a német birodalmi törvények értelmében szeptember 15-től tagjai csak árják lehetnek. A zsidók és a zsidó üzletek ekkénti kizárása egyértelmű a gáz és vilanygyasztásból való kizárással, ami nemcsak a zsidó háztartásokban okoz majd nagy nehézséget, hanem a zsidó ipar és kereskedelem teljes tönkretételét eredményezi.

A nyugatnémetországi városokban hatalmas plakátok jelentek meg, amelyben arról értesítik a zsidókat, hogy október 1-ig kötelesek kihurcolkodni. Ez időtől fogva szigorúan ellenőrzik, hogy a zsidók eleget tettek-e a parancsoknak. A plakátok végül felszólítják a néptársakat, hogy kísérjék figyelemmel az utcákon a zsidók költözködését.

Ime ilyen jelenségek között, folyt le a németországi zsidóság ünnepe. Mi mégis azt hisszük, hogy minden üldözöttség, minden szenvedés ellenére a németországi zsidóság hitében megerősödve és a zsidó jövőben bízza ünnepelt. Hiszen a zsidó hozzászokott már ahhoz, hogy a zsidó patagot ostor alatt is zsidó maradjon.

A lengyel szenátus zsidó tagjai. Moszcicki köztársasági elnök Lengyelország zsidóságának képviselőiként Scholl Mozes varsói főrabbit és Troczenheim Jakobot, a varsói zsidó hitközség elnökét a lengyel szenátus tagjává nevezte ki. Tudvaleg, hogy Lengyelországban három és félmillió zsidó él.

Remény nélkül mit ér az élet?

JANCSI: Megint a lövészenyven voltál?
PÉTER: Sajnos igen és ismét vesztem 30 pengőt.

JANCSI: Látod pajtás, én okosabb voltam, vettem ¼ sorsjegyet, fizettem öt hónapig havonta 6 pengőt, tehát összesen 30 pengőt és most nyertem 2000 pengőt.

PÉTER: Gratulálok . . . ez szerencse . . . most már nem játszol!

JANCSI: Dehogy nem! Remény nélkül mit ér az élet? . . . Most tovább játszom, hiszen nyerhetek 20.000, meg 30.000 pengőt is, sőt nézd meg, itt a hivatalos játékterv . . .

PÉTER: Köszönöm barátom . . . igazad van . . . az osztálysorsjátéknál nagy a lehetőség . . . én is így próbálok czentül szerencsét.

Látjuk... halljuk... olvassuk...

A zsidóság és a misszionáriusok

Hetek óta folyik az áldatlan vita, amelyet az indított el, hogy dr. Kiss Arnold, a budaiak vezetőfőrabbija, kemény szavakkal ostromozta azokat a gyenge jellemeket, akik egyik napról a másikra vallást cserélnek. A zsidó sors elől megfúto gyávákat bélyegezte meg a budaiak kiváló főrabbija. De ügylát-szik, hogy a támadás nemcsak ott fájt, ahol lejutott. Fájdalmat okozott Bangha páterék lapjának is. Legalább is erre kell következtetni abból, hogy a jezsuita misszionárius lapja visszautasítja Kiss Arnold kijelentéseit és azt állítja, hogy nincs joga senkinek sem lesújtó véleményt alkotni azokról, akik kitérnek.

Mi zsidók, kissé értetlenül állunk a buzgó misszionárius működésével szemben. A zsidó vallás lényegéből fakad, hogy nem ismerjük a missziós munkát, hiszen Isten választott népe sohasem törekedett arra, hogy másokat, más felekezetűeket megnyerjen a saját hitének. A zsidóság megelégedett azzal, hogy átnyújtotta az emberiségnek a bibliát, az egyistenhit erős fundamentumát. Ezzel a tagadhatatlan ténnyel egyben be is fejezte missziós küldetését. Az egyisten hitet átplántálta a világ vérkeringésébe, de már az egy akolba terelés munkáját nem tartotta elsőrangú fontosságúnak.

Mi tudjuk, meggyőződéssel tudjuk, hogy az egyistenhívő felvilágosodott és kultúrált emberek között a jóhiszemű térítésnek nincs mit keresnie. Ha készségesen elismerjük is a missziómunka jelentőségét — a vad és félvad népek között, ki kell jelentenünk, hogy az egyistenhit vallásainak küzdelmét egymás híveiért, se erkölcsösnek, se célravezetőnek nem találjuk. Igenis elitélendőnek tartunk minden olyan „missziót”, amely az egyisten hit követői között keresi a híveket. Ehhez az álláspont-hoz jogunk van azért, mert a zsidó hit

összeférhetetlen minden térítéssel, hiszen a Talmud is mondja: „Kuse gerim Piszroel Keszapachasz...”

Ha tehát nekünk nem kell a másfelekezetű, joggal elvárhatjuk a többi felekezettől, hogy hagyjanak békét nekünk. Mindenki legyen boldog a maga hitében...

Az „Uj Magyarság” és a Jom-Kipur

Kedvelt lapunk, a jobbszélső antiszemita orgánum méltatlan lett volna önmagához, ha minden szó és megjegyzés nélkül siklik el a legszentebb zsidó ünnep, a Jom Kippur mellett. Minthogy a vallásos érzület sérteni Magyarországon büntetlenül nem lehet, az „Uj Magyarság” olyan szempontot keresett kötekedése számára, amely a gyanutlan olvasóban a tárgyilagosság illúzióját keltheti.

Ez a szempont: az idegenforgalom. Hogy mi köze van az idegenforgalomnak a zsidók ünnepéhez, azt még az „Uj Magyarság” sem tudta megmagyarázni. Nem is próbálta. Ellenben felháborodottan állapította meg, hogy a pesti zsidók azokban a percekben, amelyek nem a templomban töltötték, a Dunaparton sétálgattak. Sőt akadtak olyan elvetemedettek is, akik leültek a kávéházak teraszaira. Az „Uj Magyarság” rémülten látta, hogy az egész korzó tele volt ünneplő emberekkel. Bár nem hinnék, hogy az „Uj Magyarság” riportere találkozott volna olyan külföldivel, aki osztotta az antiszemita orgánum felháborodását, mégis segítségért kiált, mert véleménye szerint türehtetlen, hogy zsidók üljenek tele azokat a helyeket, ahová az idegeneket várják.

A végső következtetést nem vonja le, de a sorok megfogalmazásából érezzük a kiáltó vágyat: rendezni a kérdést! Rendezni úgy, hogy az „Uj Magyarság” szeretné. Például milyen szép len-

ne, ha az idegenforgalmi propaganda érdekében elrendelnék, hogy hosszúnappal a zsidóknak tilos mutatkozni. Vagy talán nem is kellene megállapítani a napokat. Mennyivel egyszerűbb lenne, ha egyáltalában nem volna szabad zsidóknak az utcára menni. Még olyankor sem, amikor hirdetését visz — az „Uj Magyarság” kiadóhivatalába.

Hát mégsem zsidó...

Néhány héttel ezelőtt a Harmadik Birodalom urainak megrökönyödésére egy olyan ítélet hangzott el Amerikában, amelyet nem lehet a nemzeti szocializmus kirakatába tenni. Ezt az ítéletet Brodsky amerikai bíró hozta, aki felmentette a horogkeresztes zászló támadóit azzal az indoklással, hogy „kalózlöbögőt nem lehet törvényes védelemben részesíteni.”

Mondani sem kell, hogy Brodsky bíróról azonnal kisültötték származásának titkát és a német rádiók napokon keresztül harsogtak a „szentelen new-yorki zsidó” provokáló magatartásáról. Nemcsak alantas tisztviselők, hanem maga a német propaganda-miniszter használta ezt a nem éppen diplomatikuss jelzőt Brodsky bíróval kapcsolatban.

Azután elmúlt néhány hét. Jöttek a nürnbergi pártnapok, amelyeknek eredménye, a három zsidótörvény időtlen-időkig jellemzői fogja azokat, akik kibocsátották. Ezekben az izgalmas napokban megfélekedtek a Brodskyügyről. Annnyira, hogy szinte meglepte őket, amikor Amerikából hivatalos úton hivatalos értesítést kaptak arról, hogy Brodsky nem zsidó, soha egyetlen őse sem volt zsidó. Egyben ugyan-csak hivatalosan felhívták a német kormányt, hogy erről a körülményről rádió útján értesítse a német közvéleményt.

Ítéleteksek nyeltek egyet, de mert Amerika hivatalos kívánsága elől mégsem lehet szó nélkül kitérni, még a Harmadik Birodalomban sem, a kívánt értesítést elrebegették a német rádiókban — reggel fél hétkor, a tornagyakorlatok megkezdése előtt.

De bármilyen korán is volt, mégis meghallották nemcsak Németországban, hanem az egész világon. Brodsky tehát nem zsidó. Nem zsidó, de ember, kultúrával telített, művelt, huszadik századbéli ember, aki túl az óceánon elképzelhetetlen örültnék tartja azt, amit az óceánon innen államprogramként kezelnek...

H. L.

A zsidók gazdasági helyzete

A Jewish Agency kongresszusának lezajlása után megkezdődött a lengyel zsidók nagy világkonferenciája. A különböző országok zsidóságának politikai helyzete mellett terjedelmes jelentést fogalmaztak a gazdasági helyzetéről is, amely különösen azokkal a vidékekkel foglalkozik, ahol nagyobb tömegben található zsidók. Ezekben a jelentésekben utaltak a feltartóztatatlannul erősödő elszegényedési tendenciára, amely a zsidó tömegeket sújtja és amely nemcsak egy-két fokkal helyezi lejjebb a gazdasági életet, hanem valósággal megsemmisíti.

A luzerni konferencia óta még mindig nem javult a helyzet, sőt ellenkezőleg az azóta befutott jelentések is borzalmas képet tárnak elénk a zsidó tömegek elszegényedésének jeleiről, és különösen a német tragédiájáról, amely a Nürnbergben létrejött zsidótörvények óta egyre súlyosabbá válik.

Százötven esztendővel ezelőtt az európai zsidók — akkoriban a világ zsidóságának 9/10-ed része lakott Európában — szegényebbek voltak a szegényeknél. A XIX. század folyamán megjavult valamennyi országban a zsidóság politikai helyzete, de különösen ott, ahol nem emancipálódtak. Ez magával hozta a gazdasági javulást is. Mindemellett a zsidó nép szerencsétlen szociális berendezkedése miatt gazdasági fejlődése nem haladt előre. A zsidók gazdasági helyzete, ott is, ahol nagy tömegben éltek, egészségtelen. Azonkívül az anyagi feljavulás is csak egyes államokban következett be, és a zsidó tömegek által lakott helyeken, mint pl. Oroszországban, Galiciában, Szalonikiben és Romániában, valamint Észak-Afrika egyes vidékein a zsidó nyomor hatalmas méreteket öltött és csak azzal enyhítették, hogy a XIX. évszázad utolsó negyedében és a XX. század kezdetén, a világháború kitöréséig zsidók százezrei a tengeren túl, mindenek előtt Palesztinában és Amerikában és Dél-Afrikában új hazára találtak.

A világháború még azoknak a néptöredékeknek is, amelyek eddig nem emancipálódtak, mint pl. Oroszországban és Romániában teljes egyenjogúságot teremtett, elpusztított azonban két nagy hatalmat, amelyekben a zsidók nagy számuk révén, valóságos centrumot alapítottak és amely alkalmas lett volna talán arra, hogy önmagát segítse az egészségtelen szociális berendezkedés-

sen változtatson. A cári Oroszország szétdarabolása és az Osztrák-Magyar monarchia felosztása a nagy gazdasági egyesülések lerombolását jelentette, amelyekben éppen a zsidók keresték gazdasági fellendülésüket. A háború után röviddel a zsidó nép is kivette részét a Prosperity áldásaiból és ez volt az első eset, hogy a zsidóság diasporatörténetében kedvezőbb hangokat találunk a zsidók anyagi helyzetéről. Ezekben az időkben a zsidóság a tengerentúl és Nyugat-Európában az általános zsidó segítőcélokra hatalmas összegeket hajszolt fel, amelyekhez fogható példa nem volt az emberiség történetében.

Csakhamar azután megindult Amerikából az általános válság, és ennek első sérültjei az egyes államok zsidói voltak. Kétségtelen, hogy az uraikodó válság az egész világot sújtja. A zsidók sajnos a legtöbb államban nagy számban egy-egy foglalkozási ágához tartoznak és ahol nagy tömegben élnek, valóságos gazdasági gettókat alkotnak. A másik foglalkozási ágához való átmenet saját történelmi fejlődésük és az általános válság miatt lehetetlen.

De még borzalmasabb hatása van a zsidóság helyzetére mindenütt, ahol nagyobb számban élnek, vagy ahol a gazdasági életben jelentős szerepet vittek, a politika. Azon népek által, amelyek között élnek, nevezetesen ezeknek kormányai és gazdasági szervezetük által szisztematikusan megbénítanak. Akár az a tendencia, hogy ez az elenségeskedés nyíltan antiszemita, mint pl. Németországban, vagy pedig új gazdasági szisztémák kedvezményezése mögé bujlik, végeredményben mégis csak azt célozza, hogy a zsidó elemeknek mindig kevesebb lélegzetet hagyjanak, azokban a foglalkozási ágakban, amelyekben eddig megélhetésüket találták, elvonják tőlük a megélhetésük lehetőségeit és megakadályozzák munkájukat azon téren is, amelybe kényszerhelyzetükben igyekeznek. Ha kezünkbe vesszük Európa térképét és figyelemmel kísérjük az egyes államok zsidóságának helyzetét, úgy világosan látjuk, egyrészt, milyen az illető állam kormányformája és milyen hatalmas lendületű a zsidóellenes kurzus. Az olyan államok, mint Olaszország és Spanyolország talán kivételt képeznek, mert hiszen ott a zsidók száma számításba sem jöhet. De

már az olyan államokban, mint Belgium, Franciaország és Svájc, amelyek hivatalosan ismerik az antiszemitizmust, ott zsidóellenes a tendencia a gazdasági életben. Mit szóljunk az olyan államokról, mint Lettország, Litvánia, Finnország, Lengyelország és Románia? Ezekben az államokban a zsidó tömegek nyomora évről-évre, hónapról-hónapra egyre borzalmasabb lesz. Ha egy központi helyről figyelemmel kísérjük ennek a helyzetnek kialakulását, szemünkbe ötlük és elkerülhetetlen látni, hogy két csontos kéz hosszú ujjai-val mint fojtogatja a zsidók összességét, megakadályozza lélegzétvételt és életére tör. Az emberek millióinak ezen rettenetes harca a megsemmisüléssel és megbénítással szemben borzalmas méreteket ölt.

Természetes, hogy semmit sem szabad elmulasztani, ami alkalmas ezen fejlődés eredményeinek enyhítésére. De miután ennek az állapotnak fő okozója politikai jelleggel és természettel bír, a zsidó önszervezésnek politikai irányt kell vennie. Bármilyen nehéz is ez és bármilyen kilátásokat mutatna a felületes szemléletre, mégis elengedhetetlen a zsidó jogokért folytatott politikai harc az egész világon. Hogy emellett az önszervező tevékenység elmaradhatatlan, arra felesleges szót pazarolni.

Pintér Miksa.

TÖRÖK A. ÉS TÁRSA
BANKHÁZ RT.
Budapest, IV., Szervita-tér 3
a m. kir. osztálysorsjáték főelárústól.
Kísérleje meg szerencséjét és vásároljon osztálysorsjegyet **TÖRÖK-nél**
Elérhető legnagyobb nyeremény:
500.000 PÉNGŐ
Nyereményhúzás:
Október 19-én és 22-én
Az I. oszt. sorsjegyek:

Egész P 24.—	Fél P 12.—	Negyed P 6.—
-----------------	---------------	-----------------

Az egész világ zsidósága imádkozott a német zsidókért

A legszentebb zsidó ünnep, a jom kipur imarendje új imával bővült. A zsidó szenvedés, a sok ezer év óta tartó üldözöttség sok új fohászt, sok új könyörgést tett szükségessé... Sokszor kellett az Isten különös kegyelméhez fordulni, hogy elterelje felőlünk az emberi gyűlölködés viharfelhőjét. Most a németországi események mindennél borzalmasabb gyűlölet-áramlata tette aktuálissá a könyörgést, amelyet dr. Hertz, Anglia főrabija és dr. Lévy Israel, Franciaország nagy rabija kezdeményezett és küldött meg a világ valamennyi országában székelő rabbinátusnak. Budapestre, Budapestre, Szegedre, Varsó, Stockholm, Bécs és több fővárosra, hogy egységesen és egy időben szálljon a fohász a német üldözöttek megsegítéséért. Soha krónycsében nem imádkozott még Izrael népe, soha keserűbben össze nem facsarodott még a

zsidó szív, mint mikor felhangzott az ima, amelyet természetesen Magyarország minden templomában is elmondtak, amely így szólt:

„Mélyen sebzett szívünk résztvevő gyásszal fordul súlyosan megpróbáltatott testvéreink felé, akiknek létét a megsemmisülés veszélye fenyegeti zsidóságukban és emberi voltukban. Megrabolják az erőtlenekeket emberi jogaitól és emberi méltóságuktól. Örök életű Isten! Az emberiség atyja, a nemzetek kormányzója, aki szeretetre és igazságra alapítottad a Te világodat, nyisd meg a homályos látásuak szeméit, tisztítsd meg a tévelygők szíveit, adj mindenkinek belátást, töltsd meg a szíveket neves érzülettel. Légy a mi segítőnk, hogy mindenki megtalálja az utat Te hozzád a sötétségből a világosságra, a bűnből a megigazulásba, a harcból a lelki engesztelés békeországába”.

A Páva-utcai istentisztelet sikere

A Páva-utcai templomban az ősi tradícióknak megfelelően áhítatos szépségében folyt le az ünnepség, a legteljesebb rendben, noha több mint kétezer ember vett részt az istentiszteleten. Már a második kántor Reich Lázár előimádkozását is nagy figyelem fogadta, de azután az új főkántor, Tenenbaum Dávid imádkozásánál úgy szólván mindenki ott volt, aki csak befért a templomba. Megrázó hatást váltott ki dr. Farkas József prédikációja, a vallásnevelés, a zsidó diaspora kérdéseiről, de főképpen, amikor a német zsidóüldözésekről beszélt: „Szüntessd meg a gyűlölködést és a zsidó üldözést, alapozd meg szilárdan a zsidó jövődot” — mondotta.

A Páva-utcai templomban uralkodó példás rend fenntartásáért köszönet illeti Berger Arnoldot, éppen úgy, mint a szertartási előjárókat, Weisz Mór és Hoffmann Samut. Azonkívül Reich Bélát, aki elhunyt apját hibátlanul helyettesítette. Az ünnepi felajánlások az idén is megmutatták, hogy a zsidó szív és zsidó áldozatkézség mindenkor tudja a kötelességét teljesíteni. Különösen Vas Lajos, Herczeg Sándor, dr. Eppstein Manó, Dános Géza igazgató, Rosenberg Sándor, Faragó Vilmos, Kun Dezső és a többiek jártak elől abban, hogy útmutató példaadást nyújtsanak a zsidó áldozatkézségről.

Az ünnepi istentisztelet fényét emelte Dános Géza, a MOKTÁR igazgatójának ajándéka, a művészi kivitelű, gyönyörű kandelláberpár és a Danzin-

ger család arannyal dúsan díszített friggyszekrész függőnye. Dános Géza hű maradt ahhoz a tradícióhoz, amely családját a Danzinger családot minden időben jellemezte, hiszen elhunyt édesapja Danzinger Jakab és neje mindenütt elől jártak a jótékonyág gyakorlásában és mindenütt ott voltak, ahol a zsidó szív, a zsidó áldozatkézség bizonyítására volt szükség.

Dr. Fáy István főispán a zsidókérdésről

Az újév utáni nap örömnappja volt a Zemplén megyei zsidóságnak. Ekkor iktatták be ugyanis Fáy Istvánt főispáni székébe. Dr. Róth József statusquo hitközségi elnök mindhárom sátoraljaujhelyi zsidó hitközség nevében 15 tagú deputációt vezetett az új főispánhoz. Leikes beszéddel üdvözölte a főispánt, kinek egyik hirneves öse Fáy András zempléni ember volt. A többi között elmondotta, hogy a zempléni zsidóság mindig teljesítette hazafias kötelességét és mégis fájdalommal kell tapasztalunk, hogy a magyar politikai ideológiától távolálló idegen eszmeáramlatok behatása folytán a faj, nemzetiség, felekezeti jellegének kidomborításával felekezetiinket állandóan megaláztatások érik és megbénítják polgári jogaink gyakorlását. A főispán szívből jövő válaszában a többi között azt mondotta: „Közzgyűlési beszédemben is elmondtam és ezuttal is hangsúlyozom, hogy a felekezeti békét feltétlenül megőrizni kívánom és ezen kijelentésem a zsidó

felekezetre is vonatkozik, mert a hazai érdeke megkívánja, hogy a felekezetek itt egymással egyetértésben és szeretetben éljenek, és bármilyen támadás érje felekezetünket akár jobbról, vagy balról ezt kormányom intenciója szerint minden erővel meg fogom akadályozni minden szélsőséggel szemben. Ismerem a zsidók hazafiságát és a hateret mint katonatiszt személyesen is volt alkalmam meggyőződni a zsidó vallásu katonák bajtársi szelleméről, rendíthetetlen bátorságáról, mert mindig együtt voltak mellettem keresztény bajtársainkkal együtt.

Dr. Székely Albert.

Négyszáz szegényt vendégtelt meg az ünnepekre a VIII—IX. ker. Izr. Nőegylet

A nagyünnepek alkalmával a Páva-utcai templomkörzetben ismételten megmutatkozott a zsidó szolidaritás. Ros hasonókor éppen úgy, mint jom kipur előestéjén 400—400 ebédet és vacsorát osztott ki szegény zsidók között a VIII—IX. ker. Nőegylet. Ez a cselekedet több volt egyszerű jótékonykodásnál, itt a zsidó szív, a zsidó összetartozás mutatkozott meg maradéktalan szépségében. Különösen Rosenberg Sándorné elnökasszony buzgó és fáradhatatlan munkáját illeti hálás köszönet. Az elnökasszony évek hosszú sora óta mindig élén jár azoknak, akik a zsidó nyomor megsegítéséért fáradoznak, mindig ott van, ahol meg kell könnyebbiteni a súlyos zsidó sors viselését, mindig két kézzel ad ott, ahol szükség van rá. Ebben az esztendőben is éjt-nappá tévő szorgalommal és fáradhatatlansággal dolgozott, hogy ez a nemes és valóban szent célú akció sikerrel járjon. Hogy sikerrel járt, megpedig felejtethetetlen sikerrel, az elősorban köszönhető Rosenberg Sándorné elnökasszonynak, aki még a jom kipur megelőző délutánt is egész az ünnep beköszöntéséig ott töltötte a szegények között, hogy személyes jelenlétével emelje ennek a megható aktusnak melegségét.

De köszönet és elismerés illeti Varga Jakabné, társelnököt, aki éveken keresztül buzgólkodott a szegények érdekében és ma is élén áll azoknak, akiknek semmilyen munka nem sok, ha ezzel a szegényeknek segíteni lehet. Örök hála köteleztek mindenkit Braun Dávidné, Spitzer Manóné, dr. Zahler Emilné, Kramer Márkné a népkönyvha elnökségi tagja, aki fáradhatatlan buzgalommal fejt ki tevékenységet a jótékonyág terén. Neumann Arminné, Klein Boldizsárné, és Robicsék Ödönné, akik valamennyien teljes áldozatkézséggel és meleg szívvel állottak és állanak a zsidó jótékonykodás missziós jelentőségű feladata mellett.

WEISZ MÓR

orth. kóser keksz, kétszersült és süteménygyára Budapest, VII., Dob-
utca 22. Telefon: 42-3-65.

Otrh. — kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben

Keksz, levestészta és ostyasruk. Diabetikusok részére „levegő” kenyér. Elsőrendű desszert és különlegességek.

Benjamin ben Jehuda:

Hogyan lehet a zsidó népet felszabadítani?

A csehszlovákiai zsidó közéletben nagy szerepet játszó férfiú tollából származnak az itt következő fejtegetések. Írója dr. Miklós Gyulához, a Magyar Cionista Szövetség kiváló elnökéhez adressálta ezt a cikket, aki volt zivész lapunk rendezésére bocsátani. Meg kell jegyeznünk, hogy a cikk állításai nem fedik dr. Miklós Gyula felfogását, de annál jobban az Egyetértés álláspontját, hiszen csak néhány számmal ezelőtt állapítottuk meg, hogy a zsidó tömegek elhelyezése érdekében erőteljes akcióra van szükség, mert Palesztina nem képes minden kívándorolni szándékozó zsidót befogadni, minthogy Transz-Jordániát az angolok nem engedik át a település céljaira. Polémiába is keveredtünk e kérdés következtében a cionizmus felhivatalos lapjával. Elégítéssel kell megállapítanunk, hogy álláspontunkat nemcsak az itt közölt cikk, de maga Weizmann is megerősíti azzal a kijelentéssel, amelyet Londonban szeptember 25-én tett, hogy „nem elengedi a zsidó tömegek elhelyezését olyan területen, amely befogadja őket, hiszen Palesztina sohasem lesz képes tizenhatmillió zsidót befogadni, de még annyit sem, mint amennyi zsidót sujt az egyes országokban megmutatkozó antiszemitizmus”. (Szerkesztő).

Tudom, hogy Te a cionista revizionista irányzat ellenfele vagy. Te meg tudod rólam, hogy több, mint harminc éve én a cionistákkal, főleg a zsidó nemzeti irány gyakorlati politikai elvei miatt, de még azért is, mert a diaspora szükséges liquidálását szerény nézetem szerint egyedül megvalósítani sajnos nem tudja, megbárthatkozni nem tudok. Sok heves, e tárgybéli vitáink után is meggyőződésem, hogy a világ zsidóságát mostani helyzetében fenntartani nem lehet. Terület után kell nézni. Palesztina mellett valahol más alkalmas helyen egy Nova Judeát kell létesíteni. Erec legyen Nova Judeának tanító mestere, kulturális és vallási központja, szent ósbazája, Nova Judea pedig a nagy zsidó tömegeknek, akiket a fajelmélet az egész diasporában utolsó kenyeretől fog megfosztani, megélhetést, nyugodt életet adjon, és szüntesse meg végül azt az eddigi szerencsétlen helyzetet, hogy bárhol élünk a szétszórtságban, mindenütt mások szemébe botlunk és üldöznek.

Senki más a diaspora ilyen liquidálását megvalósítani nem tudja, mint egy világsszervezet. A Ti nagy szervezeteitek kötelessége volna e feladat vállalásával programját kiegészíteni.

Ismered e több éves felfogásomat, s így ne csodálkozz, hogy elmentem ennek dacára a legnacionalistább zsidók kongresszusára Bécsbe. Tudom, hogy meg lesz lepve, mire e sorokat olvasni fogod, hogy én a cionisták (de nem a cionizmus) évtizedes harcok ellenfele, elmentem egy cionista kongresszusra. Több, mint egy év óta olvasom Jabotinskynek cikkeket és beszédeit, a varsói „Der Moment”, a prágai Judenstadt hátsábjain. Figyeltem óriási sikereit, melyeket a lengyelországi nagy zsidótömegeknek aratott. Logikája, ötletes, kitűnő gondolatai, meg nem hátráló páratlan akaratereje annyira kiváncsivá tett, ki is ez a tineményes ember zsidó soraikban, kinek kivételes tehetsége tömegeket és egyéneket fascinálni tud, ha nem is értenek egyet vele mindenben. De különösen utolsó cikkel, melynek feliratát Bialik verssorát: W'lo no, w'lo zo, w'lo charot használta fel, annyira a szívhez és egyaránt a gondolkodáshoz szólott és annyira lekötött, hogy elhatároztam, elmegyek közvetlenül meghallgatni. Itteni slovenskói hívei — 57,000-en — nagy szám — utaztak Bécsbe, ki delegátusnak, ki vendégnek. Valóságos búcsújárás volt oda. Természetes, hogy a nekem felkínált delegátusi megbízást nem fogadtam el, sem nem léptem be a szervezetbe. — A kongresszus után — némi, alább részletekben közzét csalóddással távoztam. Mint szerény vendég mentem el és konstátáltam, hogy hozzátok közelebb álltok, mint a revizionistákhoz.

A fenti cikkben Jabotinsky azt írta: „Ein Donner fiel vom Himmel, die Erde erbehte aber; das Volk rührte sich nicht und zitterte nicht; Brave Geschöpfe sind es offenbar gewesen. Menschen die nicht so leicht erschrecken, mag es blitzen, mag die Erde wie im Fieber erschauern... sie aber haben keine Furcht... so brav und tapfer wie nur ein Schaf sein kann, weil das Schaf eines jener seltenen Tiere ist, die die Kunst, zu besitzen, nicht einmal dort zu erschrecken wo ein Löwe vor Schreck erzittern würde... Ein Schaf kann z.B. ruhig zusehen, wie der Hirt eine Genossin nach der anderen abschlächtet, und es kommt ihm nicht einmal der originelle und geniale Gedanke, dass er selbst sehr bald an die Reihe kommen kann... Unsere nationale Wirklichkeit besteht aus zwei Momenten. Erstens man schlägt, oder man wird schlagen, man nimmt uns die Lebensmöglichkeiten, oder man wird sie unseren Kindern nehmen, und das zweite besteht darin, dass es keine zu fluchtstatte gibt. Erez Israel? Erez Israel heisst das Land wohin ebenfalls kein Fliehen gibt... Ein Volk das sich in

einer solchen Lage befindet müsste, einen Aufstand machen... und die Führer müssten durch alle Fenster Ausschau halten nach neuen Wagen... „...Ein Volk das verbrannt ersoffen, und vom Drachen aufgefressen wird — und jeder weiss das, und jeder sieht das, und es gibt keine Heilung... und das Volk rührt sich nicht, zittert nicht als wäre nichts ungewöhnliches geschehen... Und so gleitet ein Volk von Millionen Seelen hinab, Gottes Partner und Zeuge seiner Taten vor drei Jahrtausenden, voll Kraft und Talenten, voll Frische verborgen hinter der Müdigkeit, wie ein Wald im April, vielleicht der schönste aller Stämme und Nationen wenn es nur irgendwo in der Welt für sich einem Ort fände. So gleitet das Volk hinab in den letzten Abgrund der Zerstörung und man will ihm einreden, dass es sich mit einem Spielzeug trösten soll, das Tel—Aviv oder Emek heisst, und ein Ersatz für die Erlösung ist; trösten mit „Alija“ statt Jeziat Mizraim“ (Auszug aus Ägypten) und „Schivat Zion“ (Rückkehr nach Zion), — trösten mit dem Luxus einiger Dutzend auf Kosten tausender Hungeriger, die zum Untergang verurteilt sind...“

Ezek az itt kivonatolva közzét cikkek sorok rám kétszeres hatással voltak. Először, mert tartalmuk súlyos igazsága, és logikai és kivételes retorikai szépsége elragadtott, de másodsor — bár ezt előre kellett volna bocsátanom — a magam nézetét, a magam meggyőződését, mely évek óta kettőnk heves zsidó vitáit kitölti, láttam oly szép gondolatokkal és okfestéssel feltárlva, amire csak egy Jabotinsky képes. Örömmel határtalan volt. Hisz Jabotinsky — ez a nagy vezér hirdeti és meg akarja valósítani (?) elgondolását Nova Judeáról szőtt álmomat, melyben oly sokszor elmerengem, mikor üldözött népnépek nehéz sorsa, és gyermekeink még súlyosabb jövője elcsüggeszt. Persze, hogy elmegyek Bécsbe, futok, mindent itt hagyok, csakhogy szemtől szembe közvetlenül lássam, halljam, hogy a nagy vezér, kit állítólag 750,000 zsidó szavazó tett meg vezérének, miként fogja zászlaját kibontani, mi lesz a programja, mik lesznek a galut új útjai!

(Folytatjuk.)

Dubnov történelmi jubileuma. S. M. Dubnov tanár, az ismert tudós, most ünnepelte hetvenötödik születésnapját. Ő volt az, aki 1906-ban Oroszországban megalapította a zsidó néppártot. A forradalom után Berlinbe költözött, itt fejezte be a „Zsidó nép története” című hatalmas művét és ezidő szerint Rigában él.

Hogyan élnek az abessziniai fekete zsidók?

A történelem legizgalmasabb napjai játszódnak le szemünk előtt. Ennek az izgalmas dráma-nak főszereplője Abesszínia. Azt hisszük, minden zsidót érdekelni fog, ha bepillantunk ennek a titokzatos országnak rejtekébe, s megismerkedünk az ott élő fekete zsidók különös életével...

Két ezredévnél tovább az aethyopiai zsidók merőben különálló életet éltek a nemzsidó környezettől, elzárkózva a másik világ eszméitől. Nincs még ezer esztendeje annak, hogy az aethyopiai zsidók mit sem tudtak a világon szét-szóró zsidóság létezéséről és abban a hitben éltek, hogy az egykor nagy és hatalmas zsidó népek ők a maradványai és ez okozta talán azt is, hogy zsidó vallásuk fenntartásáért mindenkor hősi harcokat vívtak. A zsidó falások a vallást változtatlanul és egészében úgy tartották meg, ahogyan azt Palesztinából, Egyiptomból, az arab félszigetről és Szudánból magukkal hozták, de a héber nyelvet teljesen elfelejtették, a Talmudról már fogalmuk sem volt, csakúgy, mint a vallási irodalomról és a templomrombolásról. Ezzel elmentben azonban hűen megőrizték a vallási törvényeket és a zsidó ritus szerint éltek.

Csupán egyetlen pontban áll fenn közöttük és a tradicionális zsidóság között a jellemző, közös vonás: a messiási eszmében, a zsidóságnak a szenvedésektől való megváltásában és a Szentföldre való visszatérésben. Egy időben, amikor a legelsőyosabb üldöztetéseknél voltak kitűnése és helyzetük már-már reménytelen volt, egy látomás azt a hitet támasztotta fel bennük, hogy a jog az üldözöttek és nem pedig az üldözők pártján áll.

Héber nyelvük ősrégi aethyop nyelv. A fekete zsidók szent könyvei ősrégi aethyop nyelven irattak, az úgynevezett „Ghiz” nyelven. Ami az abessziniaknak is szent nyelvük. Ezt a nyelvet azonban csak a tanult zsidók tudják, mert anyanyelvük a mai abesszin nyelv, tudniillik az aethyop, ami a szent „Ghiz” nyelvvel semmiféle összefüggésben nincs.

A fallások törájukat is e „Ghiz” nyelven írták le, ebből olvassa fel a rabbi heti szakaszait és imákat is e nyelven mondják. A tefilin, a mezusa és a cicsesz teljesen idegen előttük és a hús és tej törvényeit sem méltatják figyelemre.

Lakás és imaház.

Csakúgy, mint az abesszin lakosság nagy része, a fallások is falvakban laknak, azok pedig, akik a városokban tartózkodnak, az elkülönített ghetóknak telepedtek le. Ezt a ghetót ők maguk alapították azért, hogy a keresztények mohamedán lakossággal a keveredést elkerüljék. Evégből azután szigorúan elhatárolják falvaikat, ahová a nem-

zsidók csak különös engedéllyel léphetnek be.

Ezek a települések főleg a magas hegyvidékeken sűrű erdőtől övezve találhatók, ahol mindig ott van egy patak, vagy egy folyó, amely a vallásos higiénia eszközeül szolgál. A falu bejáratánál úgynevezett városkapu áll, amelynél fegyveres őr őrökdi. Azok az idegenek, akik a különös engedéllyel a faluba lépnek, először tisztálkodásnak kell alávetniök magukat, ruhát váltanak és csak így közeledhetnek a lakosághoz.

Minden falunak saját imaháza van, amelyet „Mesgid” vagy „Beth Eksober”-nek neveznek. Ezek csupán abban különböznek a többi házaktól, hogy nagyobbak és szebbek és nagy kertes udvarral rendelkeznek. Az imaháznak két főrésze van: a templom és a szentély, amelyet a főpap használhat. A szentélyben egy asztal áll leterítve, ezen a tóra és két tál, az egyik a hamunak a másik a viznek. A zsidók a templomban imádkoznak és az udvaron imádkozásokat folytatnak. Itt áldoznak is és itt történik a tóra felolvasása. A diszhelyeken papok, a templom-szolgák és a tanulók ülnek. Az asszonyok ülőhelyei teljesen elkülönítettek és külön bejárata is van. Az imádságokat a pap „Ghiz” nyelven olvassa elő, a részben álló, részben pedig a földön kuporgó tömeg előtt. A papok gyakran ima közben táncokat lejtenek, különösen „Jom-tow” és „Jom-kippur” ünnepeken.

A nagyobb falvakban a templom teljesen a jeruzsálemi templom stílusában épült. Az állatok áldozása teljesen ugyanúgy történik, mint a bibliai korban. Az asszonyoknak tilos az oltár közelében állaniuk. Az áldozás után az egész nép bevonul a templom belsejébe imádkozni.

Ének, zene és harangszó.

Jom-kippur és a szombat kivételével az imádságot rendszerint zene kíséri és hangszerül cimbalom, citera és csengőtű szolgál. Ezeket a hangszereket szent tárgyaknak tekintik, amelyeket hétköznapi alkalmakkor még érinteni sem szabad és csupán istentiszteletkor használják.

A sabbosz a férfiak, asszonyok, gyermekek és szolgazemélyzet és a háziállatok részére egyaránt általános pihe-nés napja. Az ételeket még pénteken elkészítik és a lakosságnak kötelessége még pénteken a folyóban meg is fürdeni. A fallások ezután felöltik legdrágább ruháikat, így vonulnak be a templomba, amelyet csak a szombat kimennetkor hagynak el.

Az imádságokat a rabbi adja elő és a hitközség a szent szavakat utána mormolja. Istentisztelet közben a legpompásabb ételeket fogyasztják, amelyeket hétköznapon sohasem tálnak asztalaikra. Az ételeket mindegyikük még péntek este behozza a templomba, itt egy halomba rakják őket és azután

együttessen is fogyasztják el. Érdekes, hogy a hús ugyanolyan rituális előírások szerint készítik, mint amit nálunk „kósernek” neveznek és csupán az által különbözik, hogy vajban sütik ki. Ünneppnapjaik ugyanazok és ugyanúgy ünneplik őket, mint a zsidó ünneppnapokat, de csupán a chanukát és a purimot ismerik. A husvétot két napig tartják, amely idő alatt bor és savanyú ételek fogyasztásától tartózkodnak. Húsvét előtt három nappal már nem esznek kenyeret, hanem szárított babot. A peszach előtti napon böjtölnek. A rendszeres zsidó ünnepeken kívül megvanak a havi félinneppnapjaik, az újhold tiszteletére, egy második pünkösdtől is ünnepelnek és minden hónap tizedik napján megismétlődik a bűnbánat tisztelete. A fallások a böjtöt a templom-rablás emlékének tekintik, de azt Ab hó 17-én tartják 9-ike helyett. Jom-kippurkor a nyolc éven felüliek teljes huszonnegy órát böjtölni kötelesek. Az újszülötteket a nyolcadik napon körülmetélik és ezt a processzust, amennyiben hozzáértésük van, nők is végrehajthatják.

(Vége következik.)

A bolygó zsidó

Rossz csillagzatra tévedt, vagy alahullt talán Egy világokat rontó, tragikus éjszakán. Nem tudni honnan jött és merre, hova tart. Szelet darál fölötte az ostor és a kard. Csillagok jelzik útját s nem országúti fák.

Örökké napkeletnek zárandokol szegény, Fűti egy ezredéves balga és vak remény.

A fény forrását lesi, arrafelé kutat: Ahol megnyíltak hajdan az ős sugárkutak.

Csillagerdőkre vágyik, járni az Ur körül: S a rög itt fogva tartja, sorsán nem könyörül.

S útján végül leroskad egy tájon, valahol,

Fölötte a szélvész búcsúztató dalol.

Peterdi Andor.

ODEON FILMSZÍNHÁZ

VII., ROTTENBILLER-UTCA 37/6. Tel.: 302-63

Csütörtöktől október 10-től.

Robert Donat, Elissa Lsndi

Gróf Monte Christo

Alexander Dumas világhírű regényének filmváltozata 10 felvonásban.

Jean Parker, Russel Hardie

Sequoja

A vad Szierrák világában játszódó történet a mindent fölölő szeretetről 10 felvonásban.

Magyar és Fox világhíradók

Az első előadás mérsékelt helyárakkal. A foytaftótagos előadások kezdete: hétköznap 4, 7, 7, 10 Vasár- és önnepnap 2 órától.

Jegyvétel 1 órával az előadás megkezdése előtt

HIREK

Virrasztóesti istentisztelet a Dohány-utcai templomban. Régi szép hagyományoknak fölelevenítésében a pesti izraelita hitközség a Dohány-utcai templom ünnepi istentiszteleteinek rendjébe az idén is beilleszti a Hosánó Rabbó és a Misné Tauró virrasztóestjének istentiszteletét. A virrasztóesti istentisztelet Hosánó Rabbó előestjén, október 17-én, csütörtökön este 7 órakor lesz a Dohány-utcai templomban, hitszónoklattal és a teljes énekhar közreműködésével. Kegyeletes hagyományainkhoz híven a bűnbánat napjaiban felkeressük Kivré Ovasz utainkon szeretteink sirjait; sokan testvéreink közül nem teheték meg a zárandokutát, de a bűnbánat napjaiban, amelyeknek szent hangulata Hosánó Rabbó bensőséges imában is benne van, a kegyeleti érzelme kíséri áhitatunkat. A Hosánó Rabbó és a Misné Tauró virrasztóestjének istentiszteletén dr. Hevesi Simon vezető főrabbi és dr. Groszmann Zsigmond rabbi tartanak írásmagyarzó beszédet, az énekrészeket Linetzki Bernát főkéntor a teljes énekhar és organa közreműködésével látja el. A Dohány-utcai templom Hosánó Rabbó istentiszteletén október 18-án, pénteken reggel háromnegyed 7 órakor Abrahamson Manó főkéntor működik közre.

Október 6. A magyar nemzet gyásznapján, október 6-án minden zsidó templomban gyászistentiszteletet tartottak a magyar szabadságharc felejthetetlen vértanúinak emlékeztetére. A Pesti Izr. Hitközség elnökségi, vezetői tagjai kivétel nélkül megjelentek a gyászünnepeken, hogy kegyeletüknek adjanak kifejezést. A rabbinátus minden tagja gyászbeszédekben méltatta ennek a napnak jelentőségét.

Meghalt Lengyel László. Ötvenegy éves korában ragadta el a halál dr. Lengyel Lászlót, a Pester Lloyd politikai szerkesztőjét. Egész életében dolgozott, színetet és megállást nem ismerve, a halál is ott érte íróasztala mellett. Lengyel László egyike volt a legképzettebb nagyműveltségű hírlapíróknak. A háborút mint tüzetiszt szolgált a végig. Harminchat hónapot töltött különböző frontokon és egyike volt a legszebben dekorált tiszteknek. Váratlan halála az újságírók népes táborán kívül előkelő családját döntötte gyászba, feleségét Kunstgätter Paulát, Kunstgätter Adolfnak, a Rombach-utcai templom kiváló előjárójának leányát, fivéreit, köztük dr. Lengyel Ernőt, a nagynevű publicistát. Kedden délután temették a rákoskeresztúri izraelita temetőben a Chevra Kadisa által adományozott díszsírhelyen. Az egyházi szertartást dr. Hevesi Simon vezetőfőrabbi

és Bornstein Hermann a Rombach-utcai templom kiváló képességű főkéntora végezte. A hitközség részéről Eppler Sándor főtitkár és dr. Csergő Hugó főjegyző volt jelen.

A német áruk hollandiai bojkottja. A nagy holland áruházak igazgatói elhatározták, hogy tekintettel a németországi zsidó törvényekre, erőteljes bojkottot kezdenek minden Németországból származó áruira. Külön bizottságot alakítottak, akik tárgyalásokat fognak kezdeni a holland ipar és kereskedelem valamennyi tényezőjével a német áruk hollandiai bojkottjának teljes keresztülvételére.

Beregi Ármín búcsúelőadása. Szerdán este 8 órakor tartotta búcsúelőadását a Palesztinahivatal Erec Jisraeibe távozó volt vezetője, Beregi Ármín, a Magyar Cionista Szövetség helyiségében, az előadás a Palesztinahivatal 15. évéről szólt. A nagyszámú hallgatóság élénk ünneplésben részesítette a távozó Beregi Ármint. Sok adatot közölt Beregi a Palesztinahivatal működéséről, de fájdalom éppen azokat a körülményeket nem ismertette, amelyeknek következményében a magyar Palesztinahivatal működése semmiképpen sincs arányban rendeltetésének magasztos céljaival. Minden esetre, ha valaki, úgy éppen Beregi Ármint tarthat számot minden cionista hálijára, azért a fáradhatatlan és agilis munkáért, amelyet tizenöt éven keresztül a Palesztinamozgalom érdekében kifejtett.

Zsidó rabbi a szobor előtt. A felekezeti közötti béke és harmonia ragyogó megnyilatkozása volt az a nagyszabású hosi emlék leleplezési ünnepély, amely Ros Hasonon második napján zajlott le Tolcsva nagyközségben, fényes külsőségek között. Az ünnepség fővédnöke br. Waldbott Kelemen felsőházi tag volt, aki szép levében kérte fel a tolcsvaiak nagyhírű szónok főabbját, Kornitzer Akibát, az ünnepi beszéd megtartására. Az ünnepélyen, melyen több mint ezer ember vett részt, megjelent a vármegye előkelőségének színe-java: br. Waldbott Frigyes és felesége, Mária Alice kir. hercegnő, Bernát Aladár alispán, Mark tábornok, gróf Hoyos Miksa, Rácz Kálmán orsz. gyűlési képviselő. A koszorúk elhelyezése előtt Kornitzer Akiba főrabbi, aki a díszsátorban Mark tábornok mellett foglalt helyet, lépett a szobor elé és a közönség lelkes tetszésnyilvánítása mellett mondotta el hatalmas emlékbeszédét. „A puskagolyó, a srápnell pusztítása közben nem disztíngált, a pusztítás démonjai felekezetre való tekintet nélkül avatták szent mártirokká ezeket a hősokeket. Legyen nekünk, élőknak a halálnak eme demokráciája lángoló figyelmeztetés az egymás iránti megbecsülésre, az igazi testvéri összefogásra.”

Főispáni beiktatás. Október 5-én iktatták be Szekszárdon Tolna vármegye új főispánját, Thuránszky Lászlót. A beiktatási ünnepségen a többi felekezetek mellett megjelent a szekszárdi zsidó hitközség külöttsege is, amelynek nevében dr. Rubinstein Mátyas főrabbi üdvözölte az új főispánt. A szép beszédre a főispán meghatottan válaszolt és kijelentette, hogy mint a múltban, a jövőben is minden magyart testvéreinek tart, nem ismer és ezentúl sem fog ismerni felekezeti kérdést.

Szegények felruházása. A Pesti Izr. Nöegylet ez évben is meleg ruhaneműt szándékszik juttatni a legjobban rászorult szegényeknek és ezért kéri a jószívű közönséget, hogy mindennemű ruha-, fehérnemű- és cipőfeleslegét bocsássa a nemes cél érdekében az egyesület rendelkezésére. (VI., Dessewffy-utca 41. Telefon: 131-66.)

Nagyünnepek Mátyasföldön. Impozáns keretek között ünnepelte a mátyásföldi zsidóság a ros hasonló és jom kipur ünnepeket. A zsufolóság megtelt imaházban Abel Sándor főkéntor a hívek legnagyobb meglepődésével látta el funkcióját. Mindkét ünnep alatt dr. Sebestyén József, a gödöllői körzethez beosztott fiatal rabbi nagy hatást keltő prédikációjában a németországi zsidóüldözésekről emlékezett meg. A mátyásföldi hitközség életének nagy-szerű fejlődését mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy Szekeres Jenő, a hitközség kiváló előkönek kezdeményezésére nagyszabású templomépítési akció indult meg, amelyet eddig is úgy a hitközség tagjai, mint az ország különböző részeiről a legnagyobb lelkesedéssel karolnak fel. A nagyünnepek alkalmával az adományok egész sorával igyekeztek a hívek ezen nagyszabású elgondolás megvalósítását elősegíteni. Szimhesz tauró ünnepe alkalmából — mint értesülünk — Guttmann Emil gyáros, a mátyásföldi Chevra Kadisa alelnöke, a Dám Sándor és Obláth Ignác igazgatók közreműködésével és rendezésével nagyszabású ünnepséget rendez mátyásföldi villájában, amelyre a hitközség tagjait látják vendégül.

Helyreigazítás: Ros hasonoi számunkban sajnálatos nyomdahiba folytán dr. Kiss Arnold vezércikkének címét Priapus helyett Triapusnak szedték.

A VIII—IX. ker. Izr. Nöegylet f. hó 15-én délután 6 órakor a Páva-utca 39. sz. alatti teremében rendkívüli közgyűlést tart, amelynek tárgya az alapszabályok módosítása.

Halálozás. Özv. Schwartz Gyuláné hosszú szenvedés után hatvanhárom éves korában elhunyt. Az elhunyt valóságos, hithű zsidó nő volt, aki a Chevra Kadisa díszsírhelyen a szombattartó zsidók parcellájában temettetett el. Az egyházi szertartást Eppler Izidor rabbi magasszámnyalású gyászbeszède és Goldstein Jakab kántor művészi éneke fejezte be.

végleges villanyos szörtelenítés, szemölcsirtás, quarz:

Pollák Sarolta kozmetikai intézete Andrassy-ut 32. I. Budapest, Páris többszörösen kitüntetve.

„Miracle” szörtelenítő, „Miracle” szépségápolószerek. (Kérjen prospektust.) Díjtalan tanácsadás.

Modern szépségápolás,

Báró Hatvany Bertalan a Rabbiszeminárium vezetésében. Hóman Bálint dr. vallás- és közoktatásiügyi miniszter báró Hatvany Bertalan nagyiparost a Rabbiszeminárium vezérlobbizottságának tagjává nevezte ki. Az új vezérlobbizottsági tag nagybátyja, néhai báró Hatvany Béla helyét foglalja el és működéséhez a felekezet minden körében nagy reményeket fűznek.

Dános László emléke. Az élete virágjában elhunyt Dános László kormányfőtanácsos nemes emlékét özvegye méltó módon örökölte meg. Az Ontóháza-utcai templomban frigysekrelyt építtetett Dános László emlékére, amelyet Rós-hasonó második napján avattak fel. Dr. Kiss Arnold vezető főrabbi gyönyörű szavakban méltatta a korán elhunyt kiváló férfi emlékét.

A MIEFHÖE szegedi csoportjának megalakult a szeniorátusa, a szegedi egyetemet végzetekből. A szeniorátus elnökévé dr. Abonyi Pál ügyvédet, alelnökké dr. Bácskai Sándor orvos és dr. Koch László ügyvédet, titkárrá Hönig Vilmos orvostanhallgatót választotta meg.

A holland főrabbi is résztvett a holland trónbeszéd felolvasásánál. A hollandiai parlament ezidei ünnepélyes megnyitására először vett részt a zsidó papság képviselőjeként egy rabbi teljes papi ornátusban. A hollandiai kormány Vilma királynő trónbeszédének felolvasására a rabbistület képviselőjeként S. J. S. Hirsch-Zwolle rangidős rabbist hívta meg.

Tornászok Sándor Pál gyászgyűlésén. A Vivó és Athletikai Club elhunyt alelnöke, a Motesz titkára: Sándor Pál emlékeztetere szerdán este a Szent Domonkos utcai reálgimnáziumban gyászgyűlést tartott, melyen a VAC választmánya és egész tornaszakosztálya, valamint az elhunyt családja megjelent, a MOTESZ-t Kunze alelnök vezetésével küldöttség képviselte.

A VAC tornatanfolyam. A Wesselényi utca 44. szám alatti női tornatanfolyam október 9-től kezdődően hetenként hétfőn és szerdán este 7-9-ig fog megtartani, a Szent Domonkos-utcai gimnázium tornatermében; a tornatanfolyamok: férfiak részére hétfőn, szerdán, szombaton este 7-9-ig, nők részére kedden és csütörtökön 7-9-ig gyermekek részére kedden és csütörtökön d. u. 5-7-ig folynak.

Hirdetmény

A Pesti Chevra Kadisa Izr. Szentegylet az általa létesített árvavédő és nevelőalap kamataiból nyújtandó segélyekre ezennel pályázatot hirdet. Pályázhatnak mindkét nemben 6-14. év közötti izr. vallású budapesti lakos árva gyermekek. Előnyben részesülnek tagok árvái. A folyamodványokat, melyhez születési, valamint az árvaságot igazoló okmányok csatolandók 1935. év október 31-ig nyújtandók be a Chevra Kadisa előjáróságához.

Egyekben felvilágosítással szolgál az igazgatóság (Budapest, VII., Erzsébet-körút 26.)

Budapest, 1935. október 4-én.

Halálozás. Hatvankét éves korában váratlanul elhunyt Reich Salamon, a Páva-utcai templom főgondnoka. A közmegebecsülésben, közszeretetten álló lelkes és puritán férfi halála nemcsak közvetlen családját, hanem a VIII-IX. ker. Templomkörzetet is mélyen sújtotta. Reich Salamon családja ellátatlan maradt itt és mi reméljük, hogy illetékes helyen, ahol annyiszor adták tanujelét az elhunyt iránti szimpátiának, meg fogják találni a módját annak, hogy Reich Salamon árváinak ne kelljen nélkülözésekkel küzdeni.

Felhívás a zsidó szülőkhöz. Egyesületünk elnöksége arra kéri a korrepetitort, vagy nevelőt kereső igen tisztelt Szülőket, hogy ily ügyekben forduljanak titkárságunkhoz, ahol szakképzett, házitantásban és egyes tárgyak (héber, bármicvó, latin, német, hegedű, zongora, stb.) tanításában jártas okleveles tanerők csekély díjazás mellett állnak rendelkezésükre. Orsz. Izr. tanítóegyesület, VII., Wesselényi-utca 44. hivatalos órák d. u. 4-6-ig. Telefon: 44-0-85.

Ápolónőképző tanfolyam. A Magyar Izr. Nőegyletek Országos Szövetsége által fenntartott ápolónőképző tanfolyamra a felvételek folyamatban vannak. A tanfolyamra jelentkezhet minden olyan leány vagy asszony, ki érettségizett, vagy legalább a középiskola négy osztályát végezte el. Felvételei korhatár: 18-30 évig. A tanfolyam 18 hónapig tart, mely idő alatt a növendékek az e célra berendezett intézetben laknak: a bennlakás kötelező. Az ellátási díj havi 60 pengő, mely összegben bennfoglalatik: lakás, fűtés, világítás, mosás, fürdő, stb. Minden további felvilágosítást a MINOSZ központi irodája: Budapest, VII., Sip-utca 12. ad meg. Tel.: 41-9-19.

A francia szolidárisok zsidóellenes kilengései. A „Solidarité Française” tagjai mintegy százan egy gyűlésük után egy a zsidóktól sűrűn látogatott párisi kávéház előtt jöttek össze és hevesen tüntettek a zsidók ellen. Köveket dobáltak meg a kávéház ablakait, sőt soralkból néhány lövés is hallatszott. A zsidó vendégek megrémülve szaladtak ki a kávéházból és sétatáblaikkal védekeztek a támadások ellen.

„A békés együttműködés”. Berlini jelentés szerint a németországi cionisták berlini háza ellen szeptember utolsó napjaiban nemzeti szocialista tömegek valóságos ostromló harcot kezdték és hosszabb ideig kövekkel bombázták az épületet. „Jüdische Rundschau” és a „Keren Hajessod” tábláit szétrombolták.

Krausz József neje Verpelét, hosszú betegeskedés után 72 éves korában meghalt Ros-hasonó előtt, óriási részvét mellett Pellák József főrabbi tartalmass és szép chesped-jével temették el. A lengyel zsidók tragédiája. Varsói lengyel zsidó családok tízezei halmozták el kéréseikkel a zsidó ünnepek alkalmával a hitközséget és a jótékonyági intézményeket. A kérvényezők között igen sokan vannak, akik nemrég még igen vagyonosak voltak és megelőzőleg jelentős adományokkal vettek részt a lengyelországi zsidók jótékonyági akciójában.

Meghalt dr. J. L. Wilensky. Szeptember 16-án Haifában operáció után elhunyt dr. J. L. Wilensky a régi kitünős cionista vezér. Néhány nappal a luzerni kongresszusról történt hazautazása után lett beteg és a betegség végzett vele. Emlékét kegyelettel őrzi meg mindenki, aki ismerte. Néhány évvel ezelőtt Budapesten is járt, mint a Jewish Agency képviselője és itt is számos barátot és hívet szerzett rendkívül közvetlen modorával és nagy tudásával.

Németország egyes városaiban nem szabad zsidónak német vendéglőben étkezni. Szó sincs róla, nagy csapás, de hát ezt az egyet mégis el tudjuk viselni, hogy ezúttal csak kóser vendéglőben étkezzünk.

A szegedi IMPERIAL kávéház az utazók legkedveltebb és legolcsóbb találkozó helye.

STRADIVÁRI (Gusztáv Fröhlich, Sybille Schmitz) Bolváry Géza színjátéka. TÁNC A BOLDOGSÁGBA (Bárony Rózi, Halmay Tibor, Fritz Schultz és Felix Bressart) zenés vígjáték, valamint VARIÉTÉ KIRÁLYOK c. miniatűr-attrakció és hiradó a TIVOLI (VI., Nagymező-u. 8.) pompás műsorában.

Folytonosság! A Pénztézeti Központ által kinevezett főarúsítókna általános szokás, hogy az osztályosjártékban résztvevőknek az eddig játszott sorsjegyeket a következő első osztályra is felajánlják a folytonosság biztosítása végett. Az új játékterv maradt a régi, a sorsjegyek ára sem változott. A hivatalos árak: egész 24, fél 12, negyed 6, nyolcad 3 pengő. Ertesztésünk szerint a beküldött sorsjegyeket nagyon kevesen küldik vissza, mindenki tovább játszik. Az első osztály húzása október 19-én kezdődik.

GRÓF MONTE CHRISTO és SE-QUOJA, vagyis két óriásattrakció és hiradó az Odeon filmszínházban (VII., Rottenbiller-u. 37.).

Felelős szerkesztő és kiadó: PINTÉR MIKSA.

Előfizetési ára egy évre mellékletekkel együtt 40 pengő.

Kellner Albert könyvnyomdája, Budapest, VI., Hajós-utca 27. Tel.: 29-0-71 18-9-98. Felelős: Dr. Kellner László

TIVOLI FILMSZÍNHÁZ
VI., NAGYMEZŐ-U. 8. TEL.: 23-0-49

Csütörtökönként október 10-től,
Gusztáv Fröhlich, Sybille Schmitz
Stradivári
Színjáték Bolváry Géza rendezésében
10 felvonásban

Bárony Rózi, Halmay Tibor, Fritz Schultz,
Felix Bressart

Tánc a boldogságba
Varieté királyok
világhitakció
Magyar és Fox világhiradók

Folytatlagos előadások kezdete hétköznap 10, 4, 7, 10 órakor,
vasár- és ünnepnap 2 óratól folytatlagosan
Az első előadás mérsékelt helyárakkal.
Jegyelővel hétköznap egy órával az előadás megkezdése előtt, vasár- és ünnepnap d.e. 1-órák.

Budapest, 5696. Tiszlai 25.
1935. október 25.

ÁRA 40 FILLÉR XI. évfolyam 41-42. sz.

EGYVETÉRTÉS

ZSIDÓ POLITIKAI HETILAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Thék Endre-utca 20

SZERKESZTI:
PINTÉR MIKSA

Telefon: 32-4-17. — Postatakarékpénztári csekszámla: 27.003

Hozzá szólhat-e zsidó ügyekhez, aki nem zsidó?

Írta: SZÁSZ ZOLTÁN

Zsidó körökből gyakran felhangzik az a vélemény, hogy zsidó ügyekhez, és pedig nemcsak egyházi, belső zsidó-szervezeti problémákhoz, de általános zsidó ügyekhez se szólhatnak zsidó nem-zsidók. Hirdetik ezt cionisták, ortodoxok, sőt legújabbban neológok is. Ha ezt antiszemita szellemű megnyilatkozásokkal szemben hangoztatnák, bá színtén helyt nem álló indokolás volna, mégis lehetne találni mentséget. Megtörténik azonban kétségtelen zsidóbarát cikkek nem-zsidó szerzőivel is, hogy az az árnyalata a zsidó közvéleménynek, melynek a cikk nem tetszik, a szerzőt ezen az alapon minősíti a véleménymondásra hivatatlannak. Kétségtelen, hogy ez az álláspont rendkívül szűkkeblű. Ahhoz, hogy valaki bármely kérdéshez, tehát a zsidókat érdeklő ügyekhez is, hozzászóljon, nem az szükséges, hogy ilyen, vagy olyan felekezeti legyen, hanem, hogy értsen a kérdéshez. A zsidókérdés egy végtelenül sok-águ, bonyolult probléma s így a zsidó származás, vagy bizonyos általános zsidó vallási képzettség még egyáltalában nem minősít senkit arra, hogy vele szemben, mint hivatott véleménymondó foglalhasson állást. Bizonyára vannak egyes idevágó érzelmi vonatkozások, melyeknek értékelését elősegíti az, ha valaki számára a zsidóság nemcsak téma, de élmény is. Viszont azonban éppen a mai időkben, amikor gonosz rágalmak és kegyetlen üldözések bizonyos idegességet ébresztettek a zsidók széles rétegében, előny is, a tárgyilagosság elősegítője lehet, ha olyasvalaki szól hozzá a zsidó ügyekhez, aki nem tartozik ehhez a felekezethez.

De nemcsak a most felsorolt okoknál fogva tarthatatlan ez a különös állás-

pont, hanem azért is, mivel egy társadalom zsidó felekezeti tagjainak sorsa és boldogulása szorosban érinti a más felekezeti állampolgárok érdekeit is. A zsidó és nem-zsidó lakosság egyazon gazdasági és politikai közösséget alkot, így az antiszemizmus a nem-zsidó lakosság megkárosodására is vezet. Egyes keresztényeknek, akik egy ilyen vagy pozícióhoz jutnak, használhat ez, de a lakosság egészére okvetlenül káros. A zsidók ellen alkalmazott numerus clausus nemcsak a zsidókon ejtett sérelem, hanem általában a polgári egyenjogúság, az egyen szabad érvényesülésének elvén ejtett végtelen csorba is. Hogy egy ilyen elvsértés mire vezet, azt látjuk az Ügyvédi Kamara számára kidolgozott új rendtartási tervezetből is. Ez már zárt számot akar az ügyvédségben általában, természetesen megint a zsidókat külön sújtva, de egyben az ifjúságot és a nőket is, felekezeti tekintet nélkül. Az a társadalom, mely túri, hogy a demokrácia elveit egy bizonyos rétegével szemben felfüggeszék, mindig el lehet készülni arra, hogy magával az egész társadalommal, a lakosság óriási többségével szemben is végrehatják ezt a jogfosztást. Épp ezért, ha a zsidóság bizonyos vezető személyei, vagy szervei vagy akár az egész zsidóság is belenyugodnak abba, hogy másodrendű polgárrá fokozódjának le, a haladó szellemű nem-zsidók ebbe sohasem fognak belenyugodni. Mikor Lincoln, az Egyesült Államok nagy elnöke megindította harcát a rabszolgotartó déli államok ellen, többek néger rabszolga visszautasította a felszabadító szándékot, sőt harcolt is az északi, a felszabadító csapatok ellen. Egyes zsidók, vagy zsidó ré-

tegek belenyugvása az antiszemizmusba sem lehet ok arra, hogy azok a nem-zsidók, akik minden elnyomás ellenében, ebbe belenyugodjanak.

Mikor Deák Ferenc megkötötte a ki-egyeződést, kikötötte, hogy az osztrák birodalomban is megszűnjék a császári abszolutizmus s adjon helyet az alkotmányosságnak. Ez bizony beleavatkozás volt egy más ország ügyeibe s mégis jogos álláspont volt. Abból a helyes belátásból fakadt, hogy egyazon közösségben, még ha az osztrák és a magyar állam kapcsolata volt, nem uralkodhat két különböző kormányzati elv, az egyikben az alkotmányos, a másikban az abszolút fejedelmi. Mennyivel igazabb mármint az, hogy nem érezhetik egy országban a maguk szabadságát biztonságban a nem-zsidók, ha a zsidók másodrendű polgárokként kezeltetnek, ha a zsidó egyén szabad érvényesülési lehetőségei súlyosan megnyirbáltak.

Már pedig, ha a nem-zsidók küzdeni akarnak a zsidók jogaiért, szükséges, hogy figyelemmel kísérjék az elnyomottak viselkedését és harcait az elnyomással szemben, s természetesen ennek az érdeklődésnek eredményeként bele is szóznak a zsidó ügyekbe. Ma több országban olyan törekvések lehet tapasztalni, mintha a hatalom fel akarná újítani a középkori góttokat. Nos, még, ha a zsidóknak kedvük volna is erre a visszagettősítésre — ami re hál' Istennek nálunk legalább óriási többségüknek semmi kedve sincs — még akkor is a haladó szellemű nem-zsidóknak küzdeni kellene ez ellen a törekvés ellen. A cionistáknak az a törekvése is, hogy a zsidóságot nemzetiségként deklarálják, illetve a magyar, vagy olasz vagy francia zsidókat zsidó nem-